

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ
МОЛОДИМ СІМ'ЯМ**

Виконала: магістрантка 2-го курсу, групи
8.2312-ср-з
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
А.В. Бондарь

Керівник: завідувач кафедри філософії публічного
управління та соціальної роботи,
професор, д.філос.н. Бутченко Т.І.

Рецензент: професор кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, д.філос.н. Масюк О.П.

Запоріжжя – 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри філософії,
публічного управління та
соціальної роботи

_____ Т.І. Бутченко
« _____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРАНТЦІ

Бондарь Ангеліні Віталіївні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Організація надання соціальних послуг молодим сім'ям

керівник роботи Бутченко Тарас Іванович, д.філос.н., професор,
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «01» травня 2023 року № 647-с

2. Строк подання студентом роботи 6 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи Технології соціальної роботи : навч. посіб. / О. А. Агарков (керівник авт. кол.), Д. Ю. Арабаджієв, Т. В. Єрохіна, В. В. Кузьмін, І. В. Мещан, В. М. Попович. Запоріжжя : Вид. комплекс АТ «Мотор Січ», 2015. 487 с.; Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота : теорія і практика : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 574с.; Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Психологія молоді сім'ї : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати стан наукової розробки надання соціальних послуг молодим сім'ям. 2. Здійснити уточнення змісту основних понять дослідження: «соціальна робота», «соціальні послуги», «сім'я», «молода сім'я», «сім'я з дітьми», «організація». 3. Обґрунтувати принципи та методи дослідження організації надання соціальних послуг. 4. Розкрити зміст нормативно-правових засад організації соціальних послуг. 5. Проаналізувати види та форми соціальних послуг для молодих сімей в Україні. 6. Розглянути центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як учасник надання соціальних послуг молодим сім'ям. 7. Виявити проблеми та потенційні можливості організації надання соціальних послуг. 8. Розкрити перспективні шляхи вдосконалення сфери соціальних послуг в Україні.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
1 рисунок

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Бутченко Т.І., завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	16.05.2023	16.05.2023
Розділ 2	Бутченко Т.І., завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	28.08.2023	28.08.2023
Розділ 3	Бутченко Т.І., завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	10.10.2023	10.10.2023

7. Дата видачі завдання 10 травня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень – квітень 2023	виконано
2.	Бібліографічний пошук	Травень 2023	виконано
3.	Розробка основних положень роботи	Червень 2023	виконано
4.	I розділ	Червень – серпень 2023	виконано
5.	II розділ	Серпень – жовтень 2023	виконано
6.	III розділ	Жовтень – листопад 2023	виконано
7.	Систематизація висновків	Листопад – грудень 2023	виконано
8.	Нормоконтроль	Листопад – грудень 2023	виконано

Студент _____ А.В. Бондарь

Керівник роботи _____ Т.І. Бутченко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.С. Маліновська

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 73 сторінок, 73 позицій у списку літератури, 1 рисунок.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА, СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ, СІМ'Я, МОЛОДА СІМ'Я, СІМ'Я З ДІТЬМИ, ОРГАНІЗАЦІЯ

Метою роботи є розкриття перспективних напрямів удосконалення організації надання соціальних послуг молодим сім'ям.

Об'єктом цієї роботи є сукупність суспільних відносин, що виникають у зв'язку із забезпеченням соціальної підтримки для молодих сімей.

Предмет дослідження: форми, шляхи та умови організації надання соціальних послуг молодим сім'ям.

Методи дослідження: історичний, аналіз, узагальнення, порівняння, спостереження, синтез.

Гіпотеза: соціальна робота з молододу сім'єю буде більш ефективною за умови створення комплексної програми соціальної роботи безпосередньо з молододу сім'єю, а також введення ліцензування діяльності надавачів соціальних послуг зможе покращити ефективність надання соціальних послуг.

Висновки: 1. Розкриття перспективних напрямів удосконалення організації надання соціальних послуг молодим сім'ям показало нам, що реформа децентралізації послуг потребує особливої уваги. Сьогоднішні виклики, такі як воєнний стан в Україні через агресію росії, змушують державу зосередитися на оперативному реагуванні, гнучкості прийняття рішень і швидкому внесенні змін до законодавства про соціальні послуги.

2. Розвиток системи соціальних послуг у реальних умовах війни має бути спрямований на визначення соціальних потреб незахищених груп населення, розробку та вдосконалення нормативно-правових, методичних забезпечень надання соціальних послуг в умовах війни, створення організаційних і фінансових механізмів забезпечення соціальних послуг, а також моніторинг і оцінку якості надання соціальних послуг.

SUMMARY

Qualification work consists of 73 pages, 73 references, 1 figure.

SOCIAL WORK, SOCIAL SERVICES, FAMILY, YOUNG FAMILY, FAMILY WITH CHILDREN, ORGANISATION

The research purpose of the study is to reveal promising areas for improving the organisation of social services for young families.

Research object of this work is a set of social relations that arise in connection with the formation, functioning and development of young families.

Research subject of the study is the forms of social services provision to young families, ways and conditions for improving the organisation of the relevant activities.

Research methods: historical, analysis, generalisation, comparison, observation, synthesis.

Research hypothesis: social work with young families will be more effective if a comprehensive programme of social work directly with young families is created, and the introduction of licensing for social service providers will improve the efficiency of social service provision.

Conclusions: 1. The identification of promising areas for improving the organisation of social service provision to young families has shown us that the decentralisation reform requires special attention. Current challenges, such as the martial law in Ukraine due to Russian aggression, force the state to focus on rapid response, flexible decision-making and rapid amendments to the legislation on social services.

2. The development of the system of social services in the real conditions of war should be aimed at identifying the social needs of vulnerable groups, developing and improving the regulatory and methodological support for the provision of social services in the conditions of war, creating organisational and financial mechanisms for the provision of social services, as well as monitoring and evaluating the quality of social services.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ МОЛОДИМ СІМ'ЯМ.....	9
1.1. Стан наукової розробки надання соціальних послуг молодим сім'ям.....	9
1.2. Зміст понять «соціальна робота», «соціальні послуги», «сім'я», «молода сім'я», «сім'я з дітьми», «організація».....	11
1.3. Принципи і методи дослідження організації надання соціальних послуг молодим сім'ям.....	17
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ МОЛОДИМ СІМ'ЯМ.....	22
2.1. Нормативно-правові засади організації надання соціальних послуг молодим сім'ям.....	22
2.2. Види та форми соціальних послуг для молодих сімей в Україні.....	32
2.3. Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як учасник надання соціальних послуг молодим сім'ям.....	37
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ МОЛОДИМ СІМ'ЯМ.....	46
3.1. Виявлення проблем та потенційних можливостей організації надання соціальних послуг.....	46
3.2. Шляхи вдосконалення організації надання соціальних послуг для молодих сімей.....	53
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сім'я – важлива складова суспільства та забезпечення відтворення людини в умовах усіх цивілізацій і культур. Стан інституту сім'ї є одним з найважливіших індикаторів соціальної стабільності й благополуччя суспільства в цілому. Стале майбутнє неможливе без міцних сімей. Разом із цим спостерігаються загрозливі тенденції із послаблення сімейних зв'язків, зниження готовності молоді до утворення сімей, зростання кількості розлучень та неповних сімей. Молоді сім'ї виявляються дуже залежні від дії зовнішніх несприятливих обставин, що виникають у зв'язку з агресією проти України, вимушеною міграцією, втратою житла та роботи та ін. З-поміж багатьох молодіжних проблем взагалі і молодій сім'ї зокрема найважливішими є: соціально-економічне забезпечення; освіта і професійна підготовка; забезпечення зайнятості; охорона здоров'я; соціальне забезпечення.

З огляду на це актуалізується потреба здійсненні планомірної соціальної підтримки сімей, особливо молодих. Невід'ємна складова цієї проблеми – пошук і впровадження дієвих форм організації надання соціальних послуг молодим сім'ям. Вибір життєвого шляху, отримання професії, підвищення кваліфікації, пошук улюбленої роботи та ін. – усе це актуальні напрями пошуку оптимальних форм організації надання соціальних послуг молодій сім'ї.

У кваліфікаційному дослідженні використані праці А. І. Антонова, Ю. А. Гаспаряна, Е. Гідденса, Т. З. Зубкова, Н. В. Тимошина, що були присвячені аналізу форм і методів роботи з молодими сім'ями. Крім того, відзначимо праці Л. Шнейдера, Е. Едемилера, В. Коваленко, Ю. Альшиної, Т. Андреевої, в яких виявлені психологічні особливості виникнення, розвитку і функціонування молодій сім'ї. Вивченням проблем молодій сім'ї та розробкою методологічних й методичних аспектів державної соціальної політики, щодо підтримки молодих сімей займалися О. Палій, А. Нору, О. Безпалько, Т. Медіна. Зокрема, вже визначені типові проблеми молодій сім'ї (матеріальна забезпеченість; поєднання сімейного життя з навчанням і працею; народження та виховання

дітей; розподіл і виконання сімейно-домашніх обов'язків; адаптація молодого подружжя до спільного сімейного життя; відокремлення від батьківських сімей; розподіл соціальних ролей та оволодіння різними функціями сім'ї та ін. [4].

Об'єктом цієї роботи є сукупність суспільних відносин, що виникають у зв'язку із забезпеченням соціальної підтримки для молодих сімей.

Предмет дослідження: форми, шляхи та умови організації надання соціальних послуг молодим сім'ям.

Метою роботи є розкриття перспективних напрямів удосконалення організації надання соціальних послуг молодим сім'ям.

Для досягнення поставленої мети маємо вирішити такі *завдання*:

- проаналізувати стан наукової розробки надання соціальних послуг молодим сім'ям;
- уточнити зміст понять «соціальна робота», «соціальні послуги», «сім'я», «молода сім'я», «сім'я з дітьми», «організація»;
- обґрунтувати принципи і методи дослідження, що використовуються у даній роботі;
- розкрити зміст нормативно-правових засад організації надання соціальних послуг;
- проаналізувати види, форми та методи соціальних послуг для молодих сімей в Україні;
- розглянути центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як учасника системи надання соціальних послуг молодим сім'ям (далі – ЦССДМ);
- виявити проблеми та потенційні можливості організації соціальних послуг;
- розкрити перспективні шляхи вдосконалення організації надання соціальних послуг.

Гіпотеза: соціальна робота з молодією сім'єю буде більш ефективною за умови створення комплексної програми соціальної роботи безпосередньо з молодією сім'єю, а також введення ліцензування діяльності надавачів

соціальних послуг надасть змогу покращити ефективність надання соціальних послуг.

Структура роботи: кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ МОЛОДИМ СІМ'ЯМ

1.1. Стан наукової розробки надання соціальних послуг молодим сім'ям

Молода сім'я, її особливості, проблеми та функції розглядаються в різносторонньо в сферах наукової та суспільної практики – психології, соціології, демографії, в теорії і практиці соціальної роботи.

Так, психологічні особливості виникнення, розвитку і функціонування молоді сім'ї розглядав Л. Шнейдера. Крім того, в працях цього дослідника детально проаналізовані проблеми сімейних стосунків від історії сімейної психології до підготовки молодого покоління до сімейного життя.

Відзначимо праці Р. Федоренко, в яких представлені результати дослідження психологічних особливостей функціонування молоді сім'ї, виділені критичні періоди в її розвитку, визначений зміст та структура подружньої адаптації, проаналізовані механізми психічного захисту і форми подолання подружньої кризи [71].

О. М. Цільмак та В. О. Лефтеров розкрили життєвий цикл сім'ї через динамічні, змістовні та трансформаційні процеси [72].

О. Бондарчук розкрила психологічні механізми життєдіяльності сім'ї, її вплив на становлення особистості дитини [5].

Викликає інтерес підхід В. Кравця до проблем дошлюбної підготовки учнівської молоді, реалізації гендерного підходу у вихованні [27].

М. І. Мушкевич, Р. П. Федоренко, Л. І. Магдисюк та Т. І. Дучимінська сумісно написали монографію, в якій розглядали «сучасну молоду сім'ю в структурі психологічного здоров'я сім'ї, її функціонально-рольової моделі, життєвого циклу родини та емоційних взаємин у шлюбі» [43].

Увагу сім'ї приділили і соціологи. Серед українських науковців та дослідників, що вивчають проблеми молодого сім'ї і займаються розробкою методологічних і методичних аспектів державної соціальної політики щодо підтримки молодих сімей, треба відзначити таких, як Т. Медіна, яка провела низку досліджень на теми: «Батьківська сім'я як осередок підготовки до подружнього життя» [34], «Сексуальна функція молодого української сім'ї: соціологічний аспект» [36], «Молода сім'я як об'єкт соціальної політики держави» [35], «Тенденції розвитку сімейно-шлюбних відносин в Україні в умовах трансформації суспільства» [37] та ін. Крім того, відзначимо праці Лукашевича М., який дослідив сім'ю як соціальний феномен, соціальний інститут, соціальна організація та малу соціальну групу, що зумовлює дошлюбну та сімейну поведінку людини, первинну соціалізацію особистості [31].

Під час написання цієї роботи враховували результати наукових досліджень молодих сімей, що представлені у монографії І. Звереві «Соціально-педагогічна робота з дітьми і молоддю в Україні» [21], а також виданні «Енциклопедія для фахівців соціальної сфери», що був підготовлений колективом авторів [16].

На нашу думку, певну цінність зберігають наукові праці радянського періоду. Наприклад, результати аналізу питання нестабільності шлюбу, виконаного А. Г. Харчовим [8].

Отже, узагальнюючи результати різних підходів до вивчення сім'ї, можна дійти висновку про те, що сім'я, в тому числі молода сім'я, може аналізуватися з позицій різних наук (зокрема, психології та соціології). На нашу думку, для дослідження організації надання соціальних послуг молодим сім'ям найбільшу користь мають дослідження соціально-педагогічної та соціологічної спрямованості. Разом із цим з огляду на комплексність проблеми слід враховувати економічні, соціально-управлінські, політичні та правові виміри цієї діяльності. Згідно з цим представлена робота враховує результати відповідних досліджень.

1.2. Зміст понять «соціальна робота», «соціальні послуги» «сім'я», «молода сім'я», «сім'я з дітьми», «організація»

Важливі інструменти дослідження – поняття «соціальна робота», «соціальні послуги» «сім'я», «молода сім'я», «сім'я з дітьми», «організація». Проаналізуємо зміст кожного.

Існують різні підходи до визначення поняття «соціальна робота». Так, у літературі можна зустріти дуже широке визначення соціальної роботи як різновиду «професійної діяльності, зміст якої визначається процесами, які відбуваються в соціально-економічній, політичній та духовній сферах життя суспільства» [4]. На нашу думку, зазначене поняття має дуже широкий характер і не дає можливості зрозуміти специфіку соціальної роботи.

Можна зустріти підхід до визначення соціальної роботи як особливого інституту громадського контролю. «Робота соціальна» – новий спосіб і одночасно соціальний інститут громадського контролю над девіацією в усіх її різновидах аж до злочинності» [66, с. 318]. Напевно громадський контроль і справді важлива складова соціальної роботи, але остання має й інші виміри.

Викликає інтерес спроба визначити соціальну роботу як особливий різновид діяльності. «Соціальна робота, як різновид людської діяльності, метою якої постає оптимізувати здійснення суб'єктивної ролі людей в усіх сферах життєдіяльності суспільства в процесі життєзабезпечення та існування особистості, сім'ї, соціальних та інших груп і верств у суспільстві» [70]. Проте, на нашу думку, наведене визначення є вкрай загальним: оптимізація «здійснення суб'єктивної ролі людей» може стосуватися різних форм соціальної активності (наприклад, в освіті), а отже, тут не розкривається специфіка власне соціальної роботи.

На нашу думку, більш конкретними є наступні визначення. «Соціальна робота – специфічна форма державного та недержавного впливу на людей з метою забезпечення соціального, культурного та матеріального рівня їх життя, в наданні індивідуальної допомоги людині, сім'ї або групі осіб» [16, с. 86].

«Соціальна робота – це практична професійна діяльність з надання допомоги та підтримки людей, які опинилися в складних життєвих обставинах» [7, с. 392].

Узагальнюючи різні підходи, визначимо соціальну роботу як професійну діяльність, яка спирається на державні та недержавні форми впливу на окремих індивідів та соціальних групи з метою забезпечення їх благополуччя та підтримки в скрутній соціальній ситуації.

Наступний не менш важливий термін у нашому дослідженні є поняття «сім'я». Дослідники й донині не можуть дати єдиного визначення даного терміну, тому розглянемо декілька з них.

Так, реалізується інституційний підхід, згідно з яким сім'я – це «соціальний інститут, характеризується певними соціальними нормами, санкціями, зразками поведінки, правами і обов'язками, які регулюють відносини між подружжям, батьками і дітьми» [64].

Інший підхід демонструють прибічники розуміння сім'ї як різновиди соціальної системи. «Сім'я – соціальна система, якій притаманні риси соціальному інституту і малої соціальної групи» [66, с. 337].

Деякі автори вважають, що сім'ю, насамперед, слід розглядати як особливу соціальну групу. «Сім'я – соціальна група, члени яких безпосередньо пов'язані один з одним походженням, шлюбом або усиновленням» [16, с. 454]. «Сім'я – це мала соціальна група осіб, котра заснована на шлюбі та (чи) кровній спорідненості та функціонує на основі спільного побуту, матеріальної та моральної взаємодії й взаємодопомоги» [7, с. 376].

Резюмуючи наведені підходи, відзначимо, що сім'я є багатомірним феноменом, який можна і слід аналізувати як соціальну підсистему і водночас соціальний інститут. Разом із цим вона утворює особливу соціальну групу, яка функціонує завдяки взаємодії та взаємодопомозі кожного із подружжя, дітей та інших родичів.

Наступним не менш важливим визначенням у нашому дослідженні є поняття «молода сім'я». Статус «молодої» може бути визначеним на основі віку чоловіка та дружини з урахуванням загальноприйнятого віку молоді. Проте на

практиці наявні чисельні приклади одруженням людей різного віку: чоловік набагато старший від дружини і навпаки. Тоді вихід подружжя з молодіжного віку відбувається в різний час, що викликає складність з можливістю класифікувати сім'ю як молоду.

Відзначимо, що А. Губенко припускає, що безпосередньо складність визначення «молодої сім'ї» полягає в тому, що вік жінки та чоловіка, які бажають одружитися, має широкий діапазон і однозначно не відповідає визначеному віку. Він вважає більш гуманним у цій класифікації брати за основу саме тривалість подружнього життя і відносить до неї пари, сімейний стаж яких налічує 10 років. Натомість інші дослідники пропонують іншу тривалість: Т. Гурко визначає 3 роки, натомість В. Лисенко – до 4-х років, також І. Каткова, Б. Урланіс пропонують до цієї класифікації віднести шлюб тривалістю до 5 років.

Л. Гордон, Є. Груздева вважають «молодою сім'єю» подружжя, котре за віком молодше 40 років.

На думку А. Антонова, «молодою сім'єю» вважається така сім'я, де вік подружжя не перевищує 30 років, а тривалість їх сумісного життя 5 років [2].

Доцільно звернути увагу на те що В. Зацепін відокремлює молоду сім'ю за терміном, який не перевищує 3 роки подружнього життя й ділить його на три етапи: 1) «сім'я молодят» – етап завершується після «медового місяця»); 2) «молода сім'я» – після «медового місяця» до настання вагітності дружини; 3) сім'я, яка чекає на дитину [1, с. 24].

Звернемо увагу на те, що на думку В. Постового, «молода сім'я являє собою період у житті людини, котрий характеризується значною зміною умов духовного спілкування щонайменше двох людей незалежно від їх віку, поєднанням їх взаємодії, що позначається на створенні матеріальної бази сім'ї, активному дітонародженні та освоєнні виховної функції» [46, с. 8].

Згідно зі словником «Сімейне виховання»: «молодою сім'єю є подружжя з дітьми або без них; перший шлюб; термін сумісного проживання не перевищує 5 років; вік – не більше 30 років» [68].

Крім того, у літературі зустрічаємо визначення: «сім'я молода – подружжя, в якому вік чоловіка і дружини не перевищує 30 років, або неповна сім'я, в якій мати (батько) віком до 30 років» [7, с. 377].

Т. Алексеєнко вважає, що для характеристики «молодої сім'ї» слід враховувати такі показники як: 1) молодий вік подружжя; 2) наявність дітей; 3) обмеженість сімейного і батьківського досвіду. Йдеться про наявність дітей віком до 5 років, до їх вступу до школи, оскільки, саме з цього моменту розпочинається новий етап соціалізації сім'ї. Таким чином, Т.Алексеєнко визначає «молоду сім'ю як сім'ю від першого шлюбу, котрі мають дитину дошкільного віку та вік батьків не перевищує 30 років» [1].

На нашу думку, найбільш обгрунтоване визначення поняття «молода сім'я» дала А. Капська. Вона визначила молоду сім'ю як «соціальна група, в якій вік подружжя не перевищує 35 років; формується на визначенні юридичної форми шлюбу або спільного проживання на підставі взаємодовіри; здійснюють життєдіяльність на основі спільного побуту, матеріально-економічної взаємодії, народженні і вихованні дітей» [64, с. 64].

Наведене визначення включає декілька важливих моментів. По-перше, у ньому відображена наявна практика створення молодих сімей без офіційної реєстрації шлюбу (так звані «громадянські шлюби»). Даний факт не може залишатися поза увагою дослідників, тому що ця форма хоча і здається проблематичною в плані визнання її «сім'єю», а не просто тимчасовим співжиттям. По-друге, критерій, який відображає вік подружжя визначається у відповідності з офіційно прийнятим життєвим циклом, що характеризує саме молодість: вік від 15 до 35 років [40]. Крім того, наведене визначення А.Капської пояснює основну мету та функції молодої сім'ї у сучасному суспільстві.

Дослідивши поняття «молода сім'я» робимо висновок, що вона являє собою соціальний інститут первинної соціалізації особистості та обов'язковим є те щоб жоден із подружжя не досяг 35-річного віку, тільки в такому випадку дана сім'я буде називатися «молодою».

Для нашого дослідження має значення поняття «сім'я з дітьми», яке у літературі визначається як «поєднане родинними зв'язками та зобов'язаннями щодо утримання коло людей, де виховуються рідні, усиновлені діти, а також діти, над якими встановлено опіку чи піклування» [50].

Згідно із ст. 2 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» під «сім'я з дітьми розуміють поєднане родинними зв'язками та зобов'язаннями щодо утримання коло людей, в якому виховуються рідні, усиновлені діти, а також діти, над якими встановлено опіку чи піклування, прийомні сім'ї (ПС), дитячі будинки сімейного типу (ДБСТ)» [50].

Інше важливе поняття у контексті нашого дослідження – це поняття «організація». Виходимо з первинного значення цього поняття як позначення особливої функції управління, суть якої у розподілі діяльності між членами певного колективу за горизонталлю та вертикаллю. Результат цього розподілу може утворювати відповідну структуру, що у свою чергу теж називається організацією.

Разом із цим у літературі зустрічаємо такі визначення поняття «організації». На думку П. М. Керженцева, «організовувати – означає об'єднувати людей для певної роботи». Саме об'єднання ми можемо називати «організацією» [42].

Ч. Бернарду дав визначення організація – система свідомо скоординованих персональних дій або сил [21].

«Організація – це група людей діяльність яких свідомо, скеровано або спонтанно координується для досягнення певної мети» [28, с. 32].

«Організація – це інституціолізована група людей, котрі взаємодіють за допомогою правових, економічних, матеріальних та інших умовах задля досягнення поставленої мети» [24].

Досить часто визначення «організація» використовується задля визначення структурної одиниці та підрозділів, групи виконавців певної роботи, системи управління тощо. Як правило, люди об'єднуються в організації тоді коли вони не можуть самостійно вирішити певні проблеми.

Щоб група людей дійсно вважалась організацією, вона повинна відповідати таким вимогам: 1) присутність не менше двох осіб, котрі вважають себе частиною даної групи; 2) існування спільної мети, бажаного кінцевого стану або результату, яку приймають як загальну, усі члени цієї групи; 3) присутність членів групи, які свідомо працюють об'єднано для досягнення загальної для всіх мети [29, с. 69].

На підставі викладеного можна дійти висновку про те, що люди створюють організацію для досягнення спільної мети. Адже, коли немає сумісної головної мети, то й немає необхідності у створенні організації. Саме ціль і є тим незамінним елементом, що є необхідним у будь-якій організації [62, с. 26].

Переходячи до визначення поняття «соціальні послуги» перш за все необхідно ознайомитися із Законом України «Про соціальні послуги» (далі Закон).

Безпосередньо Закон дає таке визначення поняттю «соціальні послуги – це дії, котрі спрямовані на профілактику складних життєвих обставин (СЖО), подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають. Особі, сім'ї можуть бути надані одна або одночасно декілька соціальних послуг» [57].

Натомість міжнародна організація ЮНІСЕФ розмежовує соціальні послуги на прості та комплексні й надає таке визначення: «Соціальні послуги – заходи з допомоги особам та/або сім'ям, котрі опинились у СЖО та не мають змоги самостійно подолати труднощі» [73].

Розрізняють такі соціальні послуги:

- прості – котрі не потребують постійної комплексної допомоги, здебільшого вони є короткотривалими й разовими;
- комплексні – планомірна і тривала у часі послуга, котра вимагає взаємодії фахівців, наприклад: соціальний супровід. Отримати такі послуги може кожен, хто їх потребує за місцем проживання [22].

Крім того, поняття «соціальні послуги» використовується для позначення комплексу правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя [4, с. 168].

Вважаємо за доцільне навести ще і дефініцію поняття «складні життєві обставини (СЖО): «обставини, котрі негативно впливають на життєдіяльність, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа та/або сім'я не можуть подолати самостійно» [56].

1.3. Принципи і методи дослідження організації надання соціальних послуг молодим сім'ям

Організація наукового дослідження вимагає від нас дотримання принципу об'єктивності. Він представляє собою науковий принцип, який орієнтує нас на критичний аналіз інформації, з якою нам доводиться працювати, вміння оцінити ступінь її адекватності дійсності, вміння і прагнення мінімізувати будь-яку суб'єктивність, що спотворює реальний стан справ. Найвищий рівень реалізації принципу об'єктивності забезпечує відкриття закономірностей. У цьому дослідженні будемо намагатися розкрити закономірні тенденції розвитку в сфері організації соціальних послуг для молодих сімей.

Велику роль в успішному здійсненні нашого дослідження формування системи соціальної роботи з молодими сім'ями займає принцип єдності теорії й практики. Практика – критерій істинності того чи іншого теоретичного положення. Теорія, яка не спирається на практику, виявляється абстрактною, безплідною. Теорія покликана висвітлити шлях практиці. Практика, не спрямовується науковою теорією, страждає стихійністю, відсутністю належної цілеспрямованості, малоефективністю. Тому при організації дослідження формування системи соціальної роботи з молодими сім'ями дуже важливо

виходити не тільки з досягнень теорії соціальної роботи з цього питання, але і з розвитку практики.

Іншим методологічним принципом є принцип історизму. Такий підхід дозволяє зрозуміти залежність теперішнього від минулого, а також значення сьогодення як умови досягнення майбутнього. В нашій роботі цей принцип важливий, адже ми маємо проаналізувати, які етапи пройшла соціальна робота з молодими сім'ями в минулому, і на якому етапі розвитку вона знаходиться сьогодні, з метою виявлення подальших перспектив.

Не менш важливим є принцип системності, який передбачається використати в ході проведення дослідження. В основі цього принципу – розгляд об'єктів дослідження як систем. До числа цих вимог відносяться: виявлення залежності кожного елемента від його місця і функцій у системі з урахуванням того, що властивості цілого не можна звести до суми властивостей цих елементів; аналіз того, наскільки поведінка системи зумовлена як особливостями її окремих елементів, так і властивостями її структури; дослідження механізму взаємодії системи і середовища; вивчення характеру ієрархічності, притаманного даній системі; забезпечення всебічного багатоаспектного опису системи; розгляд системи як динамічної цілісності, що розвивається» [44, с. 33].

Відповідно до цього використання принципу системності дасть змогу розглянути молоду сім'ю у досліджуваному контексті як сукупність взаємопов'язаних елементів, визначити їх властивості та зв'язки, а також виявити суперечності, порівняти досягнуті результати із передбачуваними та розробити практичні рекомендації щодо підвищення його дієвості. Він надасть можливість отримати більш повне уявлення про зміст досліджуваної молодої сім'ї. Також він передбачає розгляд соціальної роботи з молодими сім'ями як системи: виявлення певної безлічі її елементів (виділити і врахувати всі їх неможливо, та цього й не потрібно), встановлення класифікації і впорядкування зав'язків між цими елементами, виділення з безлічі зав'язків системоутворюючих, тобто тих, що забезпечують з'єднання різних елементів в систему.

Важливий чинник реалізації принципу системності – використання структурно-функціонального підходу задля виділення в молодій сім'ї основних структурних складових і функцій, які вони виконують. Адже структура характеризує систему статичною, а функції – динамічною. А структуризація дозволяє виділити та описати її складові: елементи, підсистеми, компоненти, зв'язки, властивості, функції тощо [26, с. 58]. Тож зазначений підхід до молоді сім'ї надасть можливість охарактеризувати її як сукупність взаємопов'язаних функцій, виконання яких необхідне для досягнення мети.

Для вирішення поставлених завдань і досягнення мети використано комплекс взаємо доповнюваних методів дослідження: теоретичного рівня пізнання та емпіричного рівня пізнання. Розглянемо їх докладніше.

«Метод (від грецької *metodos*) у широкому розумінні слова – «шлях до чогось», шлях дослідження, шлях пізнання, теорія, вчення, свідомий спосіб досягнення певного результату, здійснення певної діяльності, вирішення певних задач. Він виступає як сукупність певних правил, прийомів, способів, норм пізнання і дії» [44, с. 30].

При написанні використовується дуже важливий для встановлення хронологічної послідовності становлення молоді сім'ї такий метод, як історичний. Історичний метод відкриває «можливість для всебічного дослідження явищ і подій у хронологічній послідовності, щоб відкрити їх внутрішні зв'язки та закономірності розвитку. Він застосовується при вивченні основних етапів розвитку та формуванні предмету дослідження» [38].

Порівняльно-історичний метод дозволить «виявити і зіставити рівні у розвитку явища, що вивчається, ті зміни, що відбулися, визначити тенденції розвитку» [44, с. 29]. За допомогою порівняльно-історичного методу шляхом порівняння здійснюватиметься визначення етапів становлення та розвитку молоді сім'ї.

Метод аналізу виступає в нашій роботі як інструмент для пізнання вітчизняної та зарубіжної філософської, юридичної, психологічної, соціально-педагогічної літератури є одним із провідних для з'ясування стану

розробленості проблеми. Аналіз є методом, сутність якого полягає в поділу об'єкта нашого дослідження, соціальної роботи з молодими сім'ями на складові частини з метою їх самостійного вивчення. Протилежним методу аналізу є синтез, який передбачає об'єднання, реальне і розумове, різних сторін, частин предмета в єдине ціле. Синтез – це не довільне, еkleктичне поєднання розрізнених частин, «шматочків» цілого, а діалектична єдність з виділенням сутності. Метод синтезу у роботі застосовується при написанні висновків.

Не менш важливим методом при написанні кваліфікаційної роботи виступає метод узагальнення – це процес становлення загальних властивостей і ознак предметів. Загальне є філософською категорією, що відображає схожі, повторювані риси та ознаки, що належать кільком одиничним явищам чи всім предметам даного класу, а одиничне – виражає специфіку, своєрідність саме даного явища (чи групи явищ однакової якості), його відмінність від інших.

Порівняння також виступає важливим методом в дослідження формування системи соціальної роботи з молодими сім'ями. Воно представляє собою пізнавальну операцію, що лежить в основі умовиводів щодо схожості чи відмінності об'єктів (або ступенів розвитку одного й того ж об'єкта). За допомогою порівняння виявляють якісні й кількісні характеристики предметів. Найпростішим і важливим типом відносин, що виявляються у ході порівняння, є відносини тотожності й відмінності [44, с. 32].

Розглянувши теоретичні методи дослідження, перейдемо до аналізу емпіричних. У дослідженні стану формування системи соціальної роботи з молодими сім'ями ми використовуємо метод спостереження. Його значення та цінність зумовлена черпанням матеріалу безпосередньо з життя при спостереженні за процесом здійснення соціальної роботи з молодими сім'ями. Він є одним з емпіричних методів дослідження, який виявляється в чуттєвому пізнанні явища чи досліджуваного предмета. Сутність його полягає в систематичному і цілеспрямованому сприйманні, фіксації явищ з метою вивчення їх специфічних змін за певних умов, аналізу і використання у практичній діяльності.

При використанні наукового спостереження ми дотримуємось таких правил і вимог: будь-яке дослідження, яке прагне до об'єктивності, полягає у визначенні кола досліджуваних фактів та їх спостереженні; вибору способу спостереження; складання плану і програми дослідження; направленість спостереження на істотні явища, відокремлення істотного від неістотного, головного від другорядного; об'єктивна і точна реєстрація фактів, формулювання висновків; ведення журналу спостережень і реєстрації подій, стенограм, протоколів тощо [44].

Таким чином, розглянувши методологічні аспекти дослідження формування системи соціальної роботи з молодими сім'ями, перейдемо до висновків.

Аналізуючи принципи та методи дослідження проблеми організації надання соціальних послуг молодим сім'ями, розкрито важливість таких загальнонаукових принципів дослідження, як єдності теорії та практики, історизму, системності та об'єктивності. Методи розглянуті як шлях пізнання, в нашій роботі використані такі: історичний, порівняльно-історичний, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння. В якості емпіричних методів дослідження планується застосування методу спостереження.

Для дослідження організації надання соціальних послуг молодим сім'ям найбільшу користь мають дослідження соціально-педагогічної та соціологічної спрямованості. Разом із цим з огляду на комплексність проблеми слід враховувати економічні, соціально-управлінські, політичні та правові виміри цієї діяльності.

Розглянувши поняття «організація» та «соціальні послуги» можна синтезувати власне визначення «організація надання соціальних послуг» як позначення діяльності із забезпечення скоординованої праці індивідуальних і колективних учасників надання правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних послуг відповідній категорії клієнтів.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ МОЛОДИМ СІМ'ЯМ

2.1. Нормативно-правові засади організації соціальних послуг молодим сім'ям

Соціально-політичні трансформації в Україні стало відправною точкою у виборі головного орієнтира свого розвитку – демократично-правового суспільства, котре забезпечує рівність прав для громадян. Така рівність, у тому числі жінок і чоловіків, гарантована «Конституцією України» (розділ II, ст. 24). Після підписання загальної декларації прав людини, «Конвенція ООН Про ліквідацію усіх форм дискримінації відносно жінок», ратифікувавши міжнародні договори про права та свободи особистості, підсумкові документи IV Всесвітньої конференції із становища жінок, Верховною Радою України було прийнято спеціальну постанову «Про рекомендації учасників парламентських слухань щодо реалізації в Україні Конвенції ООН: «Про ліквідацію усіх форм дискримінації відносно жінок», де закріплені основні зобов'язання української держави щодо забезпечення рівних прав жінок та чоловіків у суспільстві. Існує й багато інших важливих документів, які обстоюють в державі таку політику [8, с. 144].

Процеси надання соціальних послуг потребують високого рівня організованості та досконалості механізмів роботи із громадянами України. Організація надання соціальних послуг здійснюється у формі, яка визначена відповідним законом та підзаконним нормативно-правовим актом. Їх правильне трактування допомагає забезпечити стаке функціонування соціальних служб та інших учасників процесу надання соціальних послуг.

Безпосередньо питаннями молоді сім'ї в Україні мають вирішувати спеціально створені структури й інституції: «Комітет у справах жінок, материнства і дитинства при Президентові України» (реорганізований 1996 р.),

«Сектор у справах жінок, охорони сім'ї, материнства та дитинства Кабінету Міністрів України» (1993), «Міністерство у справах сім'ї та молоді» (1996) (у 1999 р. було реорганізоване у «Державний комітет у справах сім'ї та молоді», а в 2000 р. – у «Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму»). Проблемами молодих сімей опікуються також відповідні структури в міністерствах, відомствах, організаціях різного рівня [8, с. 145].

Базою регуляторного механізму організації соціальних послуг є Конституція України.

Керуючись Конституцією й в рамках відповідної стратегії соціальної політики схвалено низка законів, підзаконних нормативно-правових актів, а також ратифіковано міжнародні договори з питань надання соціальних послуг, згода на дотримання яких надана Верховною Радою України.

Конституція України, як Основний Закон, закріплює основоположні права громадян України, зокрема і на належний соціальний захист. Ст. 46 передбачено: «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі втрати працездатності повністю, частково або тимчасово, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [26].

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням завдяки страховим внескам громадян, підприємств, установ та організацій, також бюджетних й інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних [3].

Основним законом, що регулює організацію надання соціальних послуг в Україні є Закон України «Про соціальні послуги» 2019 року.

Структурно Закон «Про соціальні послуги» включає в себе сім розділів, котрі включають питання про:

- система надання соціальних послуг;
- класифікація, типи та порядок надання соціальних послуг;
- організація та фінансування надання соціальних послуг;
- міжнародне співробітництво у сфері надання соціальних послуг [56].

У преамбулі Закону зазначено, що даний закон: «визначає основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг, спрямованих на профілактику СЖО, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків, особам та/або сім'ям, які перебувають у СЖО» [60].

Ч. 4 ст. 11 Законом України «Про соціальні послуги» визначає повноваження районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад у сфері організації надання соціальних послуг. Зокрема, закріплені такі повноваження як:

- визначення територіальної громади про потреби у послугах, інформування населення про відповідні послуги, виявлення вразливих груп, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- забезпечення надання базових соціальних послуг;
- забезпечення фінансування регіональних програм у частині забезпечення потреб сімей у послугах.

Після введенням воєнного стану в Україні було внесено зміни до Закону України «Про соціальні послуги»:

- особливості організації надання соціальних послуг на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, територіальної громади або на регіональному рівні у разі введення надзвичайного стану або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях;
- умови надання статусу малозабезпеченої особи, а саме для обрахунку сукупного середньомісячного доходу до уваги беруться доходи за квартал замість за півроку, який передує місяцю, котрий є попереднім до місяця звернення за наданням соціальних послуг;
- право приймати рішення надавачем соціальних послуг державної, комунальної власності у випадку введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях про невідкладне надання соціальних послуг екстрено особам різного віку та їх сім'ям в разі наявної загрози їх життю чи здоров'ю;

– надсилання надавачами соціальних послуг підтвердних актів про надання вищезазначених соціальних послуг до відповідного структурного підрозділу з питань соціального захисту населення уповноважених органів системи надання соціальних послуг [56].

Нова редакція Закону «Про соціальні послуги», що вступила в дію з 1 січня 2020 р. відрізняється від попередньої редакції повнотою викладів та відмінним підходом до трактування соціальних послуг, їх видів та груп.

Що стосується, Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», то він визначає організаційні та правові засади соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю. Оцінка потреб сімей, дітей та молоді, планування, організація, координація та надання соціальних послуг, включаючи державні соціальні послуги, пільги, компенсаційні виплати та інші соціальні послуги, а також моніторинг надання соціальних послуг є частиною соціальної роботи. В Законі України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» узагальнено принципи соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, у ст. 1 йде мова про визначення соціального супроводу як виду соціальної роботи, спрямованого на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді задля подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу. Ст. 8 розкриває суть соціального обслуговування сімей, дітей та молоді, де соціальний супровід, є однією із його складових [59].

Слід звернути увагу на те, що Постанова Кабінету Міністрів України № 560 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» (далі – Постанова № 560) урегулює питання надання соціальних послуг особам, котрі опинились у СЖО, екстрено (кризово) в умовах воєнного стану.

Звернемо увагу на те, що зазначеною постановою передбачено, що громадяни, котрі опинились у СЖО, в умовах воєнного стану можуть отримувати життєво необхідні соціальні послуги, притулку або стаціонарного

догляду, лише за наявності заяви, відповідні рішення уповноваженими органами або надавачами послуг приймаються протягом 1 доби.

Крім того, відповідно до Постанови № 560 в умовах воєнного або надзвичайного стану екстрено можуть надаватися такі соціальні послуги:

- консультивання, інформування, консультативний кризовий телефон;
- короткотермінове проживання, надання притулку, нічний притулок;
- кризове втручання;
- представництво інтересів;
- соціальний супровід сімей або осіб, які перебувають у СЖО;
- денний догляд, денний догляд дітей з інвалідністю, догляд вдома, догляд стаціонарний, паліативний догляд;
- соціально-психологічна реабілітація;
- натуральна допомога у вигляді гуманітарної допомоги продуктовими речами, одягом, та засобами першої необхідності;
- переклад жестовою мовою,
- транспортні послуги.

У разі відсутності потрібних документів для отримання соціальної послуги достатньо лише одного документа:

- заяви від людини;
- заяви від законного представника;
- повідомлення органу опіки та піклування, для недієздатних осіб, котрі не мають законного представника.

Важливо, що заяву про надання соціальних послуг можна подати до:

- уповноваженого органу соціального захисту за місцем перебування, незалежно від зареєстрованого місця проживання особи, яка потребує соціальної послуги;
- безпосередньо до надавача соціальних послуг.

Звернемо увагу на те, що рішення про надання послуг екстрено приймається уповноваженим органом або надавачем соціальних послуг терміново й забезпечується протягом однієї доби.

Підкреслимо, що надавач соціальних послуг робить все можливе для поновлення паспорта або іншого документу, який підтверджує особу людини. Звернемо увагу на те, що після завершення воєнного стану особа, яка подала заяву, на протязі місяця надає уповноваженому органу документи, необхідні для прийняття рішення безпосередньо про надання соціальних послуг, які не було надано раніше.

Відзначимо, що під час війни спрощено критерії діяльності надавачів соціальних послуг, щоб розширити можливості для людей отримувати такі послуги невідкладно, на час воєнного або надзвичайного стану. Зокрема, з'явилась можливість залучати до надання соціальних послуг працівників та волонтерів, в яких немає документів, які б підтверджували їхній фаховий рівень. Звернемо увагу на те, що надавачі окремих соціальних послуг, котрі мають відповідати спеціальним критеріям, зобов'язані підготувати та облаштувати укриття для отримувачів послуг та персоналу.

Постановою № 560 включено волонтерів до кола суб'єктів, які можуть виявляти осіб у СЖО, адже здійснюючи волонтерську діяльність, роздаючи гуманітарну допомогу, вони мають змогу виявляти осіб з інвалідністю, осіб похилого віку, які залишились вдома і потребують сторонньої допомоги.

Розглянемо більш детально порядок подання заяви на отримання соціальних послуг. Важливо зазначити, що заява, повідомлення та документи можуть бути надані в електронній формі скориставшись «Порталом Дія», в тому числі з використовуючи мобільного додатку.

Подаючи відповідні документи через «Портал Дія» на них накладається кваліфікований електронний підпис особи, або її законного представника, уповноваженої особи органів опіки та піклування, якторі звертаються за отриманням соціальних послуг.

Якщо в офіційних інформаційних ресурсах наявні необхідні дані, відповідні документи, то в такому випадку копії не надаються. Зазначені дані, необхідні для надання соціальної послуги, отримуються органом, який приймає рішення про надання соціальної послуги:

- через систему взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів;
- через інформаційні бази даних;
- шляхом надсилання запитів до власників.

Звернемо увагу на те, що уповноважений орган перевіряє подані особою, чи її законним представником, уповноваженою особою органу опіки та піклування документи, зазначається кількість прийнятих документів, присвоюється порядковий номер заяви, дата її реєстрації, кількість відсутніх документів, які необхідно додати, й дату, до якої ці документи необхідно надати. Важливим є те що особа, яка не має документа, котрий посвідчує особу, надається допомога у відновленні документів відповідно до законодавства.

Підкреслимо, що повідомлення суб'єкта та/або акт оцінки потреб сім'ї/особи, складений соціальним фахівцем із соціальної роботи, звернення, повідомлення інших осіб в інтересах особи, рекомендації комісії з питань захисту прав дитини, подані за результатами розгляду матеріалів про стан сім'ї, яка перебуває у СЖО, є підставою для розгляду питання про надання соціальних послуг є. Для отримання соціальних послуг у недержавному секторі, окрім тих, які надаються за бюджетні кошти – заява подається такому надавачу.

За необхідності до заяви додаються необхідні документи для отримання соціальної послуги, зокрема з урахуванням вимог статутних документів закладу, що її надаватиме.

Після отримання усієї необхідної інформації та наявних документів уповноважений орган аналізує отримані дані, проводить уточнення відсутньої та необхідної інформації, в тому числі шляхом перевірки даних щодо отримувачів наявних в інформаційних системах, й не пізніше ніж наступного

робочого дня визначає надавача або залучає фахівця із соціальної роботи задля оцінки потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Задля отримання інформації про доходи особи, котра потребує надання соціальних послуг, уповноважений орган на протязі трьох робочих днів після надходження заяви надсилає запит до: Державної податкової служби – щоб отримати відомості про доходи осіб з Державного реєстру фізичних осіб – платників податків у порядку, встановленому Мінсоцполітики та Мінфіном; Пенсійний фонд України надає відомості про доходи осіб з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування у порядку, встановленому Пенсійним фондом України та Мінсоцполітики;

фахівцем із соціальної роботи протягом п'яти робочих днів з дати отримання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг у порядку, встановленому Мінсоцполітики, разом із залученням за потребою психолога, медичного працівника, педагогічного працівника закладу та/або установи освіти, реабілітолога та інших фахівців проводиться оцінка потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Соціальні послуги можуть надаватися кризово:

- у разі загрози здоров'ю чи життю людини;
- у випадку дії надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях.

Статтею 18 Закону України «Про соціальні послуги» визначено, що надання соціальних послуг екстрено здійснюється без застосування ведення випадку, до уваги не беруться положення пунктів 25 – 33 даного Порядку та може здійснюватися за місцем звернення особи/сім'ї незалежно від її зареєстрованого місця проживання (перебування) [56].

Звернемо увагу на те, що у разі отримання звернення особи, у тому числі дитини/сім'ї, про потребу у соціальних послугах екстрено (кризово) або отримання повідомлення про необхідність надання таких послуг проводиться оцінка ситуації, в котрій перебуває особа/сім'я. Відповідно до результатів оцінки складається акт про надання соціальних послуг екстрено (кризово) за

формою, яка затверджена Мінсоцполітики України. Якщо оцінка проводилася надавачем соціальних послуг, до якого було звернення, у такому випадку надавач після проведення оцінки інформує щодо її результатів уповноважений орган протягом одного дня.

Підкреслимо, що відповідно до результатів оцінки потреб особи/сім'ї екстрено можуть бути надані соціальні послуги:

- екстрене (кризове) втручання.
- консультування, інформування;
- короткотермінове проживання;
- надання притулку, зокрема нічного;

Крім того в умовах дії надзвичайного або воєнного стану можуть надаватися екстрено (кризово) такі соціальні послуги:

- представництво інтересів;
- підтримане проживання осіб з інвалідністю, осіб похилого віку та, бездомних осіб;
- соціальний супровід сімей/осіб, які перебувають у СЖО;
- соціальний супровід сімей, в яких виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування;
- паліативний догляд;
- догляд стаціонарний, догляд вдома;
- денний догляд дітей з інвалідністю денний догляд,;
- соціально-психологічна реабілітація;
- натуральна допомога у вигляді засобів першої необхідності;
- переклад жестовою мовою;
- транспортні послуги.

Зокрема рішення щодо надання соціальних послуг екстрено приймається уповноваженими органами/надавачами невідкладно та забезпечується надання соціальних послуг протягом однієї доби.

Безпосереднім підтвердженням надання соціальних послуг екстрено (кризово) являється акт про надання соціальних послуг екстрено (кризово), який містить дані, про отримувача та надавача соціальних послуг, надані послуги, терміни та дати їх надання. Форма акта затверджена Мінсоцполітики України [61].

Що стосується акту, то він формується протягом місяця від початку надання соціальних послуг. За результатами роботи в акті зазначаються дані щодо необхідності продовження надання соціальних послуг, про що відповідно повідомляється уповноваженому органу з надісланням примірника акта.

Якщо наявна необхідність продовження надання соціальних послуг, які надавалися екстрено, надавач соціальних послуг здійснює оцінювання індивідуальних потреб, та складає індивідуальний план надання соціальних послуг й укладає договір про їх надання.

У випадку виявлення потреби в отриманні інших соціальних послугах надавач таких послуг допомагає отримувачу або його законному представнику подати до уповноваженого органу заяву про надання соціальних послуг.

Підкреслимо, що при відсутності в особи документів, яка потребує надання соціальних послуг екстрено (кризово), або особи, котра відповідно до акту про надання соціальних послуг потребує продовження соціальних послуг, рішення про надання таких послуг приймається без подання. Окрім того надавач соціальних послуг допомагає отримувачу в оформленні заяви та/або документів для звернення в установленому порядку до територіального підрозділу Державної міграційної служби, центру надання адміністративних послуг.

Крім того, рішення про надання соціальних послуг особі, котра відповідно до акту щодо надання соціальних послуг потребує продовження надання таких послуг, не враховуючи середньомісячний сукупний дохід отримувача послуг приймається до припинення/скасування надзвичайного або воєнного стану та протягом місяця після його припинення/скасування. Рішення

про відмову в наданні соціальних послуг або припинення їх надання може бути оскаржено в судовому порядку.

Слід звернути увагу на те, що у разі зміни зареєстрованого місця проживання особи, котра отримувала соціальні послуги догляду вдома, соціального супроводу, задля забезпечення безперервного надання соціальних послуг уповноважений орган за згодою отримувача послуг протягом п'яти робочих днів після отримання інформації щодо припинення надання соціальної послуги проводить інформування уповноваженого органу за новим місцем проживання особи, якщо воно відоме, щодо доцільності продовження надання соціальної послуги, про заходи, які проводились в процесі надання послуги, результати проведеної роботи й надає пропозиції котрі бажано врахувати для подальшої підтримки отримувача соціальних послуг.

2.2. Види та форми соціальних послуг для молодих сімей в Україні

Згідно до Закону України «Про соціальні послуги» розрізняють такі види соціальних послуг:

Рис. 2.1. Види соціальних послуг

Соціальні послуги можуть надавати й у інших формах, що встановлені Кабінетом Міністрів України в переліку платних соціальних послуг.

Закон про загальнообов'язкове державне соціальне страхування регулює перелік і процедуру надання соціальних послуг за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Громадяни України, особи без громадянства та іноземці котрі проживають на території України маючи на те законні підстави й перебувають у СЖО, у тому числі ті, хто підпадає під дію Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», мають право на отримання соціальних послуги у встановленому законом порядку [11].

Послуги, які можуть отримати молодь, у т.ч. члени молодих сімей, у спеціалізованих центрах соціальних служб для молоді включають таке:

- «соціально-медичну допомогу — це надання клієнтам Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (далі ЦССДМ) консультаційної допомоги залученими фахівцями: медиками з наступною переадресацією клієнтів до відповідних фахівців; допомога спеціалістів дітям-інвалідам у реабілітаційних ЦССДМ, оздоровлення соціально незахищених верств дітей і молоді»;
- психолого-педагогічну допомогу, що передбачає включає бесіди, лекції, консультування та психологічну допомогу. Об'єктом цієї діяльності є молодь і їхні батьки, працівники освіти, вчителі притулків і центрів реабілітації, які потребують допомоги;
- різним категоріям молоді та сім'ям надається правова допомога щодо чинного законодавства й здійснення правового захисту;
- для соціально незахищених груп населення, таких як багатодітні та малозабезпечені сім'ї, діти-сироти та інваліди надається матеріальна допомога (одяг, взуття, харчування, предмети побуту та ін.). Для соціально незахищених дітей, молоді та різних категорій сімей надається грошова допомога;

– «інформаційна допомога – просвітницько-інформаційна діяльність, котра допоможе клієнтам орієнтуватися в тому якої саме допомоги вони потребують».

За час функціонування ЦССДМ в Україні найбільш розповсюдженою за кількісними показниками є саме інформаційна допомога [71].

«Соціальна робота з молодю сім'єю – взаємодія соціальних органів держави, суспільства та сім'ї, яка спрямована на покращення умов життєдіяльності, реалізація прав і свобод, визначених міжнародними та державними документами, забезпечення повноцінного фізичного, морального й духовного розвитку всіх її членів, залучення до трудового, суспільно-творчого процесу» [70, с 445].

Основною метою й завданнями соціальної роботи з молодими сім'ями є наступні:

- розробка і здійснення необхідних заходів, щодо зміцнення молоді сім'ї;
- організація сімейного дозвілля і відпочинку;
- створення належних умов для поєднання соціальної і сімейно-побутової функції молоді сім'ї;
- адаптація молоді сім'ї до умов перехідної ринкової економіки;
- поліпшення матеріального, етичного й духовного стану молоді сім'ї;
- стимулювання професійної активності молоді;
- створення та безпосередньо розвиток системи служб соціально-психологічної допомоги молодій сім'ї [67, с. 230].

Для реалізації головної цілі та завдань соціальної роботи з молодю сім'єю необхідно враховувати типологію та категорію сім'ї, котра потребує соціальної роботи, використання відповідних форм і методів роботи.

Основні напрямки соціальної роботи з молодю сім'єю полягають в:

- підготовці молоді до сімейного життя;
- роботі з молодими сім'ями зі стабілізації сімейних стосунків;
- допомозі батькам у розв'язанні проблем сімейного виховання;

– соціально-реабілітаційній роботі з сім'єю [70, с. 446].

Зупинимось більш детально на кожному із напрямків соціальної роботи з молоддю сім'єю.

Підготовка молоді до сімейного життя забезпечує формування навичок здорового способу життя, юридичні, психолого-педагогічні, економічні, медичні знання в питанні становлення особистості, корекції особистих проблем, формування статево-рольової ідентифікації, розвитку комунікативних навичок, духовного виховання, знання з сексології шлюбу та сім'ї, створенні власного іміджу, знань медико-соціальних проблем алкоголізму, наркоманії, профілактика захворювань, планування сім'ї та збереженні репродуктивного здоров'я молоді, збереження вагітності, народження здорових дітей, розвитку сімейних традицій і т. д. [52].

Основними формами роботи з молодими сім'ями є:

- мобільні курси;
- навчально-консультативні пункти;
- вечірні жіночі та юнацькі гімназії;
- клуби для дівчат кабінети Довіри;
- Школа молодого подружжя.

Задля досягнення поставленої мети можуть бути використані такі методи роботи: різноманітні комунікативні тренінги, індивідуально-групові психологічні консультації, психологічний театр мініатюр, тестування, лекції та семінари, тематичні КВК, проектні методики, шоу-програми, та ін. Зауважимо, що з метою створення сприятливих умов для розповсюдження інноваційних соціальних технологій організовуються експериментальні майданчики.

У спеціальній літературі як особливий напрям виділяється «робота з молодими сім'ями зі стабілізації сімейних стосунків» Йдеться про діяльність центрів соціальних служб для молоді щодо організації і проведення різноманітних заходів для вирішення таких завдань:

- 1) удосконалити стосунки у сім'ї;

- 2) забезпечити профілактику дисгармонії сімейних відносин, подружніх конфліктів;
- 3) реалізувати програму планування сім'ї та збереження репродуктивного здоров'я членів сім'ї;
- 4) забезпечити здоровий спосіб життя сім'ї;
- 5) сприяти організації її вільного часу та дозвілля;
- 6) допомогти в організації сімейного господарювання та побуту;
- 7) створити позитивний імідж сім'ї;
- 8) здійснення просвітницької роботи щодо ознайомлення з юридично-правовими аспектами шлюбно-сімейних стосунків;
- 9) забезпечити надання соціальної допомоги, соціальний патронаж, благодійні акції, допомога малозабезпеченим, багатодітним сім'ям та ін. [60].

Допомога батькам у розв'язанні різноманітних проблем сімейного виховання насамперед полягає у сприянні вирішення складних питань родинної педагогіки. Йдеться про комплекс заходів, спрямованих на підготовку молодих батьків до виконання батьківських обов'язків, психолого-педагогічна, соціально-психологічна допомога у вихованні дітей різних вікових груп із урахуванням індивідуально-психологічних особливостей дитини, підготовка її до школи, застосування форм і методів сімейного виховання, вирішення проблем у взаємостосунках батьків та дітей, юридичні проблеми цих взаємостосунків [25].

Звернемо увагу на те, що формами роботи з молодими батьками можуть бути: школа молодій матері, школа батьківської підтримки, телефон довіри, консультативний пункт при школі, соціально-медичні курси для молодих жінок, клуб молодих батьків та ін.

Основними методами роботи можуть виступати: семінар, конференція, круглий стіл, індивідуальна консультація, тренінг, вивчення педагогічних ситуацій тощо [69].

У свою чергу, соціальна реабілітація проводиться з молодими сім'ями, які мають дисгармонію в сімейних стосунках, наявність важких сімейних криз, в

якій члени сім'ї вживають алкоголь, наркотичні речовини, мають нервові захворювання, які створюють загрозу для стабільності сім'ї. Існують сім'ї, в яких існує потреба у соціально-психологічній допомозі внаслідок тимчасових або тривалих труднощів. Зауважимо, що сімейна психотерапія перш за все має індивідуальний характер й безпосередньо направлена на подружню пару та її проблеми. Така терапія допомагає досягти гармонії у стосунках, врегулювати подружні взаємини.

2.3. Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як учасник системи надання соціальних послуг молодим сім'ям

Звернемо увагу на те, що сучасні перетворення в нашій державі, морально-культурне оновлення суспільства обумовлює духовне відродження, викликає потребу в удосконаленні усіх ланок життя, перш за все навчання й виховання молоді та соціальної адаптації. Згідно з «Енциклопедією для фахівців соціальної сфери»: «Центр соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді (далі ЦСССДМ) – спеціальний заклад, уповноважений державою реалізувати соціальну політику через соціальну роботу з дітьми, молоддю та сім'ями. ЦСССДМ відносяться до соціальних служб територіального охоплення, це дає змогу залучати спеціалістів відповідного профілю та необхідної кваліфікації; створювати можливості для клієнтів територіальної одиниці скористатися послугами спеціалістів; виокремити соціальні проблеми дітей, сімей та молоді громади та об'єднати ресурси для їх вирішення; підвищити відповідальність керівника та виконавця за кінцевий результат діяльності» [16; 13].

Підкреслимо, що Центри створюються органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування та безпосередньо відносяться до сфери їх управління й підпорядковуються органу виконавчої влади. Центри функціонують на місцевому, регіональному та державному рівнях.

Звернемо увагу на те, що ЦСССДМ забезпечують доступ до соціальних послуг за такими напрямками:

- соціальний супровід сімей, котрі опинилися у СЖО, матері, котра має намір відмовитися від новонародженої дитини, прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу;
- реалізація програм соціальної адаптації та підготовки до самостійного життя дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, з числа учнів старших класів та випускників інтернатних закладів;
- профілактика ВІЛ/СНІДу та наркозалежної поведінки серед молоді, соціальна підтримка дітей та сімей, котрі живуть з ВІЛ;
- організація інформаційно-просвітницької роботи через мережу мобільно-консультативних пунктів, здійснення соціальної роботи на вулиці;
- проведення соціально-профілактичної роботи щодо формування в підлітків і молоді основ здорового способу життя;
- розробка та поширення соціальної реклами [16, с. 470].

Слід зазначити, що в словнику зазначено «Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (ЦСССДМ) – спеціальний державний заклад, уповноважений державою реалізовувати державну молодіжну політику, здійснювати соціальну роботу з дітьми, молоддю, жінками та різними категоріями сімей» [45].

Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – спеціалізований заклад, на який покладено завдання практичного здійснення підтримки соціального становлення та розвитку молоді. ЦСССДМ є чи не самою основною державною ланкою, котра здійснює соціальну роботу з дітьми та молоддю. Усі ЦСССДМ, мають спільну мету, являються єдиним органом держави який реалізує соціальну політику для молоді, створюючи систему об'єднану за спільними ознаками та призначенням.

Відзначимо, що до основних принципів діяльності ЦСССДМ виступає гуманність, надання соціальної допомоги, узгодженість близьких та глобальних перспектив, адаптація, інтеграція, спирання на позитивний потенціал особистості, [59, с. 135–136].

Що стосується, основної діяльності ЦСССДМ то вона має передбачати допомогу особам та сім'ям у подоланні – СЖО, шляхом безпосереднього надання соціальних послуг.

Зважаючи на те, що у сьогоднішній на території України діє розгалужена мережа ЦСССДМ, які мають можливість дуже широко охопити отримувачів соціальних послуг – осіб та/або сімей, котрі перебувають у складних життєвих обставинах. На теперішній час діяльність ЦСССДМ передбачає виконання функції організатора системи надання соціальних послуг окремим соціальним групам й функції надавача соціальних послуг. Частково дані функції розділяються відповідно до рівнів діяльності: регіональному та місцевому [13, с. 81–82].

Відповідно до п. 7 Постанови Кабінету Міністрів України № 479 від 01.06.2020 «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб» зазначено, що «регіональний центр виконує такі завдання:

- підготовка інформаційно-аналітичних довідок, інформування виконавчих органів щодо ситуації по розвитку послуг в адміністративно-територіальних одиницях, вносить пропозиції для поліпшення доступності та якості соціальних послуг;
- сприяння щодо впровадження державних стандартів соціальних послуг;
- забезпечення методичного та інформаційного супроводу діяльності організацій, які надають соціальні послуги;
- впровадження нових технологій соціальної роботи й надання соціальних послуг;
- організація та проведення семінарів і тренінгів щодо організації соціальної роботи й наданні соціальних послуг працівникам закладів, установ, котрі надають соціальні послуги для фахівців із соціальної роботи за результатами яких видає відповідний сертифікат;
- співпраця із закладами вищої освіти та науково-дослідними установами;

- впровадження програми підвищення кваліфікації для працівників установ, які надають соціальні послуги [22];
- проведення підготовки кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, опікуни, піклувальники, наставники, усиновлювачі;
- забезпечення підготовки тренерів по реалізації соціальних проєктів та програм, проведення тренінгових навчань для фахівців соціальної сфери;
- збирання та узагальнення статистичних даних щодо надання соціальних послуг вразливим категоріям населення в адміністративно-територіальних одиницях;
- приймає участь при визначенні потреби у соціальних послугах, а також у розробленні та виконанні програми надання соціальних послуг;
- аналізує виконання місцевих програм по наданню соціальних послуг, готує пропозиції щодо їх інновації;
- проведення засідань круглого столу, конференцій, проведення моніторингу та оцінювані якості соціальних послуг відповідно до державних стандартів;
- організація і проведення науково-методичних та рекламно-інформаційних заходів в питанні організації соціальної роботи та надані соціальних послуг;
- поширення досвіду роботи установ, закладів та організацій, фахівців із соціальної роботи в питанні надання соціальних послуг вразливим категоріям населення [59].

Відповідно до пункту 8 Постанови Кабінету Міністрів України № 479 від 01.06.2020 «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб» «регіональний центр має право:

- внесення пропозиції вдосконалення соціальної роботи та надання соціальних послуг;

- укладання договорів щодо проведення робіт, які спрямовані на виконання визначених для нього завдань;
- залучення спеціалістів різного рівня знань та навичок задля виконання завдань регіонального центру;
- одержання інформації, аналітичних та інших матеріали стосовно стану надання соціальних послуг;
- подавання пропозицій щодо розвитку інноваційних соціальних послуг у громадах» [60].

Що стосується, питання щодо керівництва такого Центру, то відповідно до Постанови № 479 ЦСССДМ керує директор, якого призначає на посаду та звільняє з орган, яким утворено центр. Директор центру має такі «зобов'язання:

- організація роботи центру, відповідальність за виконання центром його завдань;
- здійснення контролю за повнотою та якістю надання соціальних послуг особам, які перебувають у СЖО, не порушуючи державні стандарти та нормативи;
- забезпечення своєчасного подання звітів щодо виконаної роботи центру до органу, яким утворено центр;
- затвердження положення про структурні підрозділи центру;
- затвердження посадової інструкції працівників;
- призначення на посаду та звільнення з посади працівників;
- затвердження правил внутрішнього розпорядку центру та контроль за їх виконанням;
- видання наказів та розпоряджень, організація та контроль за їх виконанням;
- укладання договорів, представляє інтереси центру;
- розпорядження коштами центру в межах кошторису;

- забезпечення фінансово-господарської діяльності центру, створення та розвиток матеріально-технічної бази задля проведення комплексних з надання соціальних послуг особам, які перебувають у СЖО;
- забезпечення атестації працівників ЦСССДМ та сприяння у підвищенні їх кваліфікації;
- вживання заходів щодо поліпшення умов праці, дотримання правил охорони праці, внутрішнього розпорядку, санітарної та пожежної безпеки;
- виконання інших повноваження, передбачених законодавством».

Важливим є те що, Центр утримується за рахунок коштів, передбачених у відповідних бюджетах, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Крім того, положення, кошторис і штатний розпис центру затверджуються безпосередньо органом, котрий його утворив. Примірний штатний норматив кількості працівників ЦСССДМ затверджує Мінсоцполітики.

Звернемо увагу на те, що соціальні послуги ЦСССДМ надає за рахунок бюджетних коштів зі встановленням диференційованої оплати відповідно до доходів отримувачів соціальних послуг або за їх рахунок. Розмір оплати за такі послуги визначається центром в установленому порядку й затверджується директором.

Відзначимо, що кошти які надходять за рахунок надання платних соціальних послуг, використовуються в установленому законодавством порядку. Безпосередня діяльність регіонального центру фінансується з бюджету обласного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством [58].

Запорізький обласний центр соціальних служб допомагає сім'ям, дітям та молоді, котрі опинилися у СЖО. Центр також сприяє утворенню прийомних сімей – ПС і дитячих будинків сімейного типу – ДБСТ, а також запобігає соціальному сирітству. Запорізький обласний центр соціальних служб (дала – ЗОЦСС) надає допомогу сім'ям учасників, демобілізованих бійців, а також

вимушених переселенців. Одним з основних напрямків центру є робота з дітьми, які перебувають у конфлікті з законом.

Першочерговими завданнями центрів соціальних служб є допомога сім'ям, дітям та молоді, котрі опинилися у СЖО, й потребують сторонньої допомоги. Підкреслимо, що до центру можуть звернутись сім'ї, або окремі особи, які виявили бажання взяти прийомну дитину або дітей. Також в м. Запоріжжі та до початку повномасштабного вторгнення в м. Мелітополі працював Центр відвідування для неповнолітніх, які опинились у конфлікті з законом [18].

Основними принципами діяльності ЦСССДМ є:

- соціальна справедливість та законність;
- своєчасне виявлення та надання допомоги сім'ям, дітям та молоді, які перебувають у СЖО;
- відкритість та доступність, при цьому дотримання принципу конфіденційності та відповідальності за дотриманням етичних та правових норм;
- додержання і захист прав людини;
- індивідуальний підхід та адресність;
- добровільний вибір в отриманні чи відмові соціальних послуг;
- системність та комплексність під час надання соціальних послуг;
- дотримання нормативів та державних стандартів соціальних послуг;
- ефективне використання бюджетних та позабюджетних коштів.

У центрах працюють психологи, соціальні педагоги, соціальні працівники та юристи. Задля задоволення потреб клієнтів залучаються відповідні спеціалісти. Основними отримувачами соціальних послуг є сім'ї з дітьми в СЖО, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу та випускники інтернатних закладів.

Сьогодні в Запорізькій області діють 20 районних та 5 міських ЦСССДМ. Запорізький обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді регулює роботу всіх центрів [18].

На підставі викладеного можна дійти висновку про те, що для українського суспільства не благополучність молодих сімей є доволі актуальною. Це все потребує розв'язання, оскільки «сім'я – є найпершим фактором соціалізації дитини, перш за все від неї залежить, яким саме буде майбутнє, та наше суспільство». Тому задля забезпечення цих факторів нашою державою створено ЦСССДМ, який продуктивно функціонує та проводить оцінку потреб сімей, дітей та молоді, котрі є неблагополучними та потребують сторонньої допомоги, визначає соціальні послуги й методи соціальної роботи, забезпечує психологічну підтримку, також здійснює соціальне інспектування та соціальний супровід.

Дослідження сучасного стану організації соціальних послуг виявило ряд важливих проблем, які потребують уваги та вирішення. Суспільство стикається зі зростаючими викликами, пов'язаними з охороною здоров'я, доглядом за літніми людьми, підтримкою вразливих груп населення та соціальною реабілітацією. Забезпечення ефективних та якісних соціальних послуг виявляється важливим завданням для задоволення цих потреб.

Нормативно-правова база організації в нашій країні дуже широко розгорнута, але в той же час потребує ще внесення правок для більш направленої організації соціальних послуг саме на молоду сім'ю. З огляду на законодавство та політичного плану, що регулює соціальні послуги, свідчить про наявність нормативно-правової бази, однак необхідно посилити контроль за її виконанням та забезпечити її практичну реалізацію. Вивчення організаційних структур соціальних служб показало потребу в оптимізації та координації роботи між різними інституціями та організаціями, щоб забезпечити більш ефективно та інтегроване надання послуг.

Дослідження сучасного стану організації соціальних послуг показало необхідність удосконалення і координації роботи системи. Важливо забезпечити ефективно фінансування, враховуючи зростаючі потреби та розширити доступ до соціальних послуг. Також необхідно звернути увагу на покращення організаційних структур та сприяти інтеграції різних інституцій та

організацій у систему надання послуг. Пріоритетним завданням є вирішення виявлених проблем, визначення причин їх виникнення та розробка стратегій, спрямованих на покращення ефективності та якості соціальних послуг.

Загалом, вивчення сучасного стану організації соціальних послуг підкреслює необхідність системного підходу до цієї сфери, з урахуванням законодавчого регулювання, фінансування, організаційних структур та потреб населення. Тільки шляхом постійного вдосконалення та інновацій можна створити ефективну та доступну систему соціальних послуг, яка задовольнятиме потреби сучасного суспільства.

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ МОЛОДИМ СІМ'ЯМ

3.1. Виявлення проблем та потенційних можливостей організації надання соціальних послуг

Під час дії воєнного стану кількість людей, котрі потребують підтримки, збільшилась в багато разів. Майже за два роки кількість осіб які мають інвалідність збільшилася на 300 тисяч, загалом це становить вже 3 мільйони осіб. Російська агресія наносить невимовних втрат – як людських, так і матеріальних. Звернемо увагу на те, що українці зіткнулися зі зруйнованою інфраструктурою, втратою житла, транспортних засобів, роботи та елементарних засобів для існування. Дуже багато людей були вимушені залишити свої домівки. Відзначимо, що за актуальними даними, таких людей нараховується близько 5 мільйонів. Зважаючи на те, що війна й досі триває, кількість потребуючих допомоги може і надалі зростати. Саме через це сучасна соціальна сфера направлена надавати соціальні послуги вразливим категоріям населення. Можна з впевненістю сказати, що соціальні послуги сьогодні проходять період своєї якісної трансформації задля того, щоб стати ефективним інструментом для покращення життя людей [14].

Системи надання соціальних послуг стикається з низкою проблем, які перешкоджають її ефективному функціонуванню. До основних з них можна віднести такі проблеми:

1) недостатнє фінансування. У середньому, країни світу витрачають на соціальні послуги близько 1,5% від свого ВВП. Однак у багатьох країнах, особливо в країнах, що розвиваються, цей показник значно нижчий.

Недостатнє фінансування призводить до того, що багато соціальних послуг надаються в обмеженому обсязі або взагалі недоступні для певних категорій громадян. Наприклад, у 2023 році в Україні на соціальні послуги було

виділено лише 1,1% від ВВП. Цієї суми недостатньо для забезпечення якісного соціального обслуговування всіх потребуючих.

В Україні основним джерелом фінансування соціальних послуг в Україні є державний бюджет і внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. У 2022 році на фінансування соціальних послуг було виділено 60,7 мільярда гривень, що становить 12,5% від загального обсягу видатків державного бюджету. З внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування було виділено 22,5 мільярда гривень [23].

Інші джерела фінансування соціальних послуг є також значними. Так, у 2022 році на фінансування соціальних послуг із бюджетів місцевого самоврядування було виділено 18,5 мільярда гривень, а з інших джерел, зокрема, благодійних організацій, – 1,8 мільярда гривень.

У 2022 році найбільша частка коштів на соціальні послуги була спрямована на соціальний захист населення (75,5%). На соціальну допомогу було спрямовано 15,2% коштів, на соціальну підтримку – 4,3% коштів, а на соціальну реабілітацію та соціальну інтеграцію – 5,0% коштів.

Коефіцієнт завантаження соціальних служб у 2022 році становив 60,0%. Це означає, що соціальні служби були завантажені на 60% від їхньої максимальної пропускну здатності.

Середньорічний обсяг надання соціальних послуг у 2022 році становив 12,0 мільйона послуг. Це означає, що кожна соціальна служба надала в середньому 200 послуг на рік.

Середня вартість надання соціальної послуги у 2022 році становила 3 200 гривень. Це означає, що на надання однієї соціальної послуги витрачалось в середньому 3 200 гривень.

Коефіцієнт задоволення потреб населення в соціальних послугах у 2022 році становив 70,0%. Це означає, що 70% населення, які потребували соціальних послуг, отримали їх [30, с. 23-29].

2) недосконалість нормативно-правової бази. Нормативно-правова база, яка регулює надання соціальних послуг в Україні, є недосконалою. Це

означає, що відсутні чіткі стандарти і визначення, які би унормували діяльність соціальних служб. Відсутність таких стандартів призводить до невизначеності та розбіжностей у практиці надання соціальних послуг. Наприклад, в різних країнах можуть існувати різні підходи до визначення потреби в соціальних послугах, а також різні вимоги до кваліфікації соціальних працівників. Це може ускладнювати доступ громадян до необхідних соціальних послуг та породжувати нерівності у їх наданні [9, с. 62];

3) недостатня кваліфікація кадрів. Кваліфікація кадрів, які працюють у соціальних службах у всьому світі, є недостатньою для надання якісних соціальних послуг. Це призводить до того, що соціальні послуги не відповідають потребам громадян.

У більшості країнах світу лише невелика частина соціальних працівників мають вищу освіту за спеціальністю «Соціальна робота». Це означає, що більшість соціальних працівників не мають належної кваліфікації для надання якісних соціальних послуг. Натомість в Україні останнє десятиріччя дуже набуває популярності здобуття професійних знань та навичок для належної якості надання соціальних послуг;

4) недостатня співпраця між різними суб'єктами надання соціальних послуг. Між різними суб'єктами надання соціальних послуг у всьому світі існує недостатня співпраця. Це призводить до дублювання послуг, неефективного використання ресурсів та ускладнює доступ громадян до соціальних послуг.

На сучасному етапі існує велика кількість різних суб'єктів, які надають соціальні послуги. Це призводить до дублювання послуг, оскільки багато суб'єктів надають однакові послуги. Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги»: надавачами соціальних послуг можуть бути державні, комунальні або недержавні. Надавачами державного сектору соціальних послуг є надавачі, які утворені центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення; діяльність яких фінансується за рахунок коштів відповідного бюджету.

До надавачів соціальних послуг державного сектору належать:

- установи та заклади надання соціальних послуг;
- інші установи та заклади соціальної підтримки, у тому числі спеціалізовані служби які надають підтримку особам, котрі постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі [56].

Звернемо увагу на те, що задля оптимізації та комплексного підходу надання соціальних послуг можуть бути створені комплексні установи з надання соціальних послуг, територіальні та/або структурні підрозділи, які надають різні соціальні послуги вразливим категоріям населення [24].

Слід зауважити, що до надавачів соціальних послуг недержавного сектору можуть належати підприємства, організації, громадські об'єднання, благодійні, релігійні організації, фізичні особи – підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону без здійснення підприємницької діяльності.

Система надання соціальних послуг молодій сім'ї зіштовхується з рядом складних проблем, які серйозно ускладнюють їх ефективне функціонування. Ці проблеми мають різноманітні причини і можуть бути розподілені на кілька груп.

Перша група причин – соціально-економічні. Соціально-економічні фактори враховують нерівність у суспільстві, що призводить до зростання потреб у соціальних послугах. Нерівність між людьми за статусом, доходами і можливостями створює нерівномірний розподіл соціальних ресурсів. Крім того, зміна демографічної ситуації ставить підвищені вимоги до соціальних послуг. Плюс до цього, зростання безробіття та бідності в економіці також збільшує потребу в соціальних послугах [53].

Друга група причин – політичні. Політичні фактори враховують недостатню увагу до проблем соціального захисту з боку держави. Нерішучість або недостатня фінансова підтримка соціальних програм, а також недосконалість нормативно-правової бази, яка регулює надання соціальних

послуг, ускладнюють їх ефективну реалізацію. Політична нестабільність також може призвести до затримок у розробці та впровадженні соціальних програм.

Третя група причин – культурні. Культурні фактори враховують вплив традицій і звичаїв суспільства на ставлення людей до соціальних послуг. Різна культурна спадщина та цінності можуть впливати на сприйняття та доступність соціальних послуг молодими сім'ями. Крім того, рівень освіти та культури населення може впливати на розуміння та оцінку потреб у соціальних послугах.

Враховуючи ці складні проблеми, важливо розуміти, що вирішення проблем у системі надання соціальних послуг вимагає комплексного підходу. Це включає зусилля з боку уряду, суспільства та фахівців з соціальної сфери для розробки та впровадження ефективних стратегій і програм, спрямованих на поліпшення доступності та якості соціальних послуг безпосередньо для молодих сімей. Необхідно забезпечити адекватне фінансування соціальних програм, розвивати законодавчу базу, яка сприятиме ефективному функціонуванню системи надання соціальних послуг, а також залучати громадськість до процесу планування та реалізації цих послуг.

Основними напрямками вирішення проблем такі:

1) забезпечення соціальної справедливості і зменшення нерівності шляхом розробки та реалізації програм, спрямованих на забезпечення рівних можливостей для вразливих категорій населення, незалежно від їхнього соціального статусу, статі, віку або походження;

2) підвищення ефективності системи надання соціальних послуг молодим сім'ям шляхом впровадження інноваційних технологій та цифрових рішень, що сприятимуть автоматизації процесів, зниженню бюрократичних перешкод та покращенню якості обслуговування [2];

3) зміцнення партнерства між державою, громадськістю та неприбутковими організаціями з метою спільного вирішення проблем соціального захисту – створення механізмів для включення громадян у процеси прийняття рішень, забезпечення прозорості та відкритості управління соціальними послугами;

4) підтримка розвитку кадрів і підвищення професійної компетентності фахівців соціальної сфери – забезпечення якісної підготовки та постійне професійне навчання працівників, які надають соціальних послуг;

5) посилення міжнародного співробітництва та обмін досвідом у галузі соціального захисту - вивчення кращих практик та інновацій з інших країн і впроваджувати їх у власні системи надання соціальних послуг [63].

Виявлення можливостей для поліпшення системи надання соціальних послуг молодим сім'ям є основним етапом у розвитку соціального захисту. Цей процес включає аналіз і оцінку існуючої системи, виявлення проблемних аспектів та визначення шляхів їх подолання.

1. Виявлення можливостей для поліпшення є збір та аналіз даних. Слід оцінити ефективність та результативність різних соціальних програм для молодих сімей, а також їх вплив на цільову групу населення - оцінка фінансових витрат, які необхідні для забезпечення послуг, а також оцінку якості та доступності цих послуг для користувачів.

2. Зворотний зв'язок з користувачами соціальних послуг – організація опитувань, фокус-груп та інших форм залучення громадськості дозволяє отримати важливі відгуки та пропозиції стосовно покращення системи. Це допомагає виявити недоліки, які можуть привести до незадоволення або недостатнього задоволення потреб користувачів. За допомогою збору даних від користувачів, можна виявити їхні потреби, проблеми та пріоритети, що дозволить зорієнтувати поліпшення системи на конкретні завдання [20].

3. Аналіз досвіду та найкращих практик в інших регіонах або країнах. Дослідження та аналіз систем надання соціальних послуг молодим сім'ям в інших планах можуть принести цінні уроки та ідеї для поліпшення власної системи - включати вивчення інноваційних підходів, впровадження нових технологій або організаційних моделей, які дозволяють ефективніше та економічно надавати соціальні послуги.

4. Залучення фахівців та стейкхолдерів, які мають прямий досвід у сфері соціальних послуг – це можуть бути працівники соціальних служб,

добровольці, активісти громадських організацій та інші зацікавлені особи. Їхні знання та досвід можуть бути використані для виявлення потенційних проблем та розробки ефективних стратегій поліпшення системи.

5. Розвиток та впровадження конкретних заходів з поліпшення системи – зміни в законодавстві, розробку нових програм та послуг, вдосконалення процедур та процесів надання послуг, забезпечення необхідних ресурсів та фінансування. Основним аспектом є постійний моніторинг та оцінка результатів впроваджених змін для забезпечення їхньої ефективності та вчасного коригування.

Таким чином, етапи виявлення можливостей для поліпшення системи надання соціальних послуг молодим сім'ям слід проводити у тісному співробітництві з усіма зацікавленими сторонами, з метою створення більш ефективної та відповідної потребам суспільства системи соціального захисту [23].

Виявлення сучасних проблем у системі надання соціальних послуг молодим сім'ям дозволяє зосередитися на їх пріоритетному вирішенні. Треба аналізувати причини цих проблем та визначати основні фактори, які впливають на ефективність організації соціальних послуг. Це допоможе знайти шляхи поліпшення системи та використати можливості для її оптимізації.

Дослідження сучасного стану організації соціальних послуг показало необхідність удосконалення і координації роботи системи. Важливо забезпечити ефективне фінансування, враховуючи зростаючі потреби та розширити доступ до соціальних послуг. Також необхідно звернути увагу на покращення організаційних структур та сприяти інтеграції різних інституцій та організацій у систему надання послуг. Пріоритетним завданням є вирішення виявлених проблем, визначення причин їх виникнення та розробка стратегій, спрямованих на покращення ефективності та якості соціальних послуг.

Загалом, вивчення сучасного стану організації соціальних послуг підкреслює необхідність системного підходу до цієї сфери, з урахуванням законодавчого регулювання, фінансування, організаційних структур та потреб

молодих сімей. Тільки шляхом постійного вдосконалення та інновацій можна створити ефективну та доступну систему соціальних послуг, яка задовольнятиме потреби сучасного сім'ї.

3.2. Шляхи вдосконалення організації надання соціальних послуг для молодих сімей

В Україні спостерігається тенденція до реформування сфери надання соціальних послуг. Соціальні служби все частіше зіштовхуються з необхідністю підвищення ефективності діяльності, оцінки індивідуальних потреб клієнта у процесі надання соціальних послуг молодим сім'ям. У цілому на сучасному етапі існують тенденція до зменшення традиційної ролі держави задля безпосереднього надання соціальних послуг молодим сім'ям й встановленню нових форм партнерства з представниками громадських організацій а також формуванню ринкових відносин у сфері надання соціальних послуг.

Зауважимо, що на теперішній час склалася ситуація, коли держава окрім реєстрації громадських організацій, корті надають соціальні послуги, більше жодним чином не впливає на їхню безпосередню діяльність. Не рідко структури не мають необхідної інформації щодо методів та форм роботи при здійсненні соціального обслуговування громадськими організаціями. Чинним законодавством не передбачено проходження атестації соціальних працівників та фахівців із соціальної сфери недержавних організацій, які надають соціальні послуги й здійснюють соціальне обслуговування населення, також немає жодної форми контролю чи експертизи діяльності громадських організацій.

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» контроль над громадськими організаціями, що надають соціальні послуги на підставі ліцензії, здійснюються органом, який видав ліцензію. Також даним законом зазначено порядок оскарження отримувачами соціальних послуг порушень порядку надання соціальних послуг громадськими організаціями. У такому випадку отримувачу соціальних послуг необхідно звернутися до органу, котрий видав

ліцензію щодо надання соціальних послуг даній громадській організації. Але на жаль в Україні на даний момент відсутня установа, яка б займалася одночасно видачою ліцензій громадським організаціям та здійсненням контролю за їх безпосередньою діяльністю.

Крім того, нашою державою не передбачені вимоги щодо оцінки якості наданих соціальних послуг та проектів, а також не розроблено системи незалежного моніторингу за даним процесом. Відзначимо, що не проводиться оцінка безпечності й екологічності реалізованих проектів, а саме не враховуються побічні наслідки діяльності у певному напрямку. Не відбувається оцінка впливу соціальних послуг на поліпшення якості життя отримувача конкретної соціальної послуги. Немає комплексного підходу до надання усесторонньої допомоги конкретній особі з урахуванням інтеграції всіх необхідних видів соціальної допомоги та послуг, котрі б сприяли подоланню СЖО, запобіганню, зменшенню та усуненню соціальних проблем. Контроль за безпосередньою діяльністю громадських організацій здійснюється тільки у випадку із залученням останніми державних коштів задля реалізації соціальних програм або проектів. У свою чергу, процесу моніторингу підлягає тільки цільове використання коштів, натомість результати програми, її якість та результативність соціальних послуг залишається поза увагою.

Зважаючи на вище викладене утворюється ситуація коли значна кількість клієнтів соціальної роботи, котрим держава зобов'язана гарантувати надання якісної соціальної допомоги та сприяти у вирішенні СЖО не знаходяться під її захистом та опікою. Залишається поза увагою, той факт, що у результаті правильно організованої допомоги та підтримки клієнта, зможе внести свій внесок у розвиток сім'ї, громади, суспільства в різноманітних сферах фізичної, розумової праці інших видів людської діяльності.

Одним із можливих шляхів вирішення ситуації яка склалася є система управління якістю. Встановлення системи управління якістю в сферу соціальних послуг спрямована на формування загальної культури та підвищенні якості життя отримувачів соціальних послуг. Система управління

якістю створює надійний зв'язок між клієнтом та організацією, котра надає послуги або постачає певний продукт. Цей зв'язок забезпечує задоволеність клієнта та знижує витрати організації.

Управління якістю це не лише набір заходів управління організацією. «Система управління якістю у сфері надання соціальних послуг – це інструмент ефективної роботи державних та недержавних соціальних служб по проектуванню, виготовленню та реалізації послуг і досягнення очікуваного результату, забезпечення відповідності соціальної послуги індивідуальним потребам кожного клієнта» [8].

Сучасне уявлення про якість соціальних послуг молодим сім'ям ґрунтується на принципі виконання вимог та побажань користувача. До якості соціальних послуг можна віднести сукупність її характеристик та властивостей, котрі підтверджують здатність задовольняти потреби та очікування клієнтів. Фактично «якість – це сприйняття послуги клієнтом, задоволеність обслуговуванням та результатом надання послуг, а саме: відповідною зміною складної життєвої ситуації або покращенням якості життя».

Систему управління якістю надання послуг формують люди, які безпосередньо контактують з молодією сім'єю, середовище, методи роботи і засоби поставлених цілей. Якість, котра сприймається клієнтом, відображає прийняті в організації цінності та завдання. безпосередньо застосування управління якістю дає змогу організації сформувані відповідні цінності та завдання та адекватно зреагувати на вимоги молоді сім'ї, і в той же час, не виходити за рамки наявних ресурсів.

У цей же час організація від запровадження системи управління якістю отримує:

- економію коштів та часу;
- чітко визначені цілі;
- швидкий зв'язок між керівництвом, співробітниками та клієнтами пришвидшує прийняття рішень, котрі стають більш гнучкими;
- зміни та удосконалення;

- базові цінності, котрі приносять користь як персоналу, так і клієнтам;
- єдиний підхід до керування.

Сучасна сфера соціальних послуг молодим сім'ям в Україні не розвинена настільки, щоб конкуренція мотивувала надавачів соціальних послуг до значного успіху в діяльності. Звернемо увагу на те, що найбільш реальним для реформування системи соціальних послуг являється шлях вимушеного впровадження системи управління якістю, котрий обумовлений державною політикою зокрема державними стандартами якості соціальних послуг, умовами отримання сертифікату або ліцензій надавачами соціальних послуг і т.д. [8].

У багатьох країнах дотримання нормативів та стандартів, які мають забезпечити якісний рівень соціальних послуг, є обов'язковою умовою отримання або підтвердження ліцензії соціальними працівниками та фахівцями із соціальної роботи. «Стандарт соціальних послуг – є інструментом перевірки й оцінки роботи соціальних служб, механізмів забезпечення прав клієнтів, а також являється базисом для стимулювання розвитку, конкуренції та покращення якості на ринку соціальних послуг» [7].

На підставі викладеного можна дійти висновку про те, що з метою забезпечення якості соціальних послуг у процесі здійснення соціальної роботи з молодістю сім'єю, держава встановлює певні вимоги, розробляє норми, нормативи, стандарти, правила, дотримання яких є необхідною умовою для одержання фахівцем або організацією дозволу на проведення такого роду діяльності. Як правило, такі вимоги охоплюють кваліфікацію кадрів, порядок взаємовідносин з клієнтами та їх представниками, ведення реєстраційних записів, перспективне планування, дотримання санітарних стандартів, протипожежну безпеку та інші стандарти [47].

Крім того, стандарти гарантуватимуть дотримання надавачем соціальних послуг, незалежно від форм власності, обов'язкових показників якості.

Найбільше від впровадження державних стандартів якості виграють молоді сім'ї, яким надаються послуги.

Питання підвищення якості життя молодих сімей, стає більш значимим та більш практичним підходом до вирішення. Актуальним постає питання делегування частини функцій і обов'язків, які покладені на державну систему соціального захисту, недержавним організаціям. При цьому надзвичайно важливим є встановлення спільних для усіх «правил гри», вимог, що обумовлювали б дотримання певних гарантій і забезпечення однаково якісного рівня послуги, незалежно від форми власності постачальника та місця проживання клієнта [53].

У цілому відзначимо, що дослідники в Україні та за кордоном постійно звертають увагу на проблеми розвитку системи соціального захисту молодих сімей. З іншого боку, комплексний аналіз основних напрямків покращення системи соціального захисту в Україні, пов'язаних із удосконаленням законодавчої бази, структурними змінами тощо, є ключовою проблемою, яку наукові дослідження в Україні не достатньо досліджують.

Перехід від централізації до децентралізації є ключовим кроком до підвищення ефективності системи соціального захисту молоді сім'ї в Україні. Як суб'єкт соціального захисту, держава повинна розробити загальнонаціональну філософію, основні принципи такої політики, стратегічні напрями діяльності регіонів задля регулювання соціальних процесів та координаційну діяльність у даній сфері, для того щоб максимально узгодити загальнодержавні цілі та інтереси з особливостями розвитку кожного регіону [51]. Освічена молодь має вирішальне значення для майбутнього будь-якої країни, оскільки вони допомагають розвитку своєї нації. Сьогодні надзвичайно важливим завданням є повернення всіх громадян, особливо молоді, додому.

Реформа децентралізації послуг потребує особливої уваги. Це стосується організаційних механізмів надання соціальних послуг мешканцям об'єднаних територіальних громад. Тим не менш, сьогоденні виклики, такі як воєнний стан в Україні через агресію росії, змушують державу зосередитися на

оперативному реагуванні, гнучкості прийняття рішень і швидкому внесенні змін до законодавства про соціальні послуги. Розвиток системи соціальних послуг у реальних умовах війни має бути спрямований на визначення соціальних потреб незахищених груп населення, розробку та вдосконалення нормативно-правових, методичних забезпечень надання соціальних послуг в умовах війни, створення організаційних і фінансових механізмів забезпечення соціальних послуг, а також моніторинг і оцінку якості надання соціальних послуг.

Особливої уваги потребує вдосконалення система надання соціальних послуг в сільській місцевості. Адже завдяки більшій концентрації суб'єктів соціальної допомоги у містах, соціальні послуги міським жителям є більш якісними, різноманітними і доступними, ніж сільським. Як засвідчує досвід країн ЄС, одним із дієвих суб'єктів надання соціальних послуг є сім'я. Натомість в Україні її можливості використовуються не повною мірою, оскільки існуюча державна система соціальних послуг здебільшого зорієнтована на догляд у стаціонарних закладах, а не на обслуговування в сім'ї або умовах наближених до родинних. Наразі Україна повинна більш детального вивчати закордонний досвід, адже в багатьох країнах «соціальна робота як професійна діяльність» усталилася понад сто років тому. У 1960–1980-х роках в європейських країнах відбулася децентралізація соціального обслуговування: розукрупнення стаціонарних закладів соціальної й медичної сфери, приближення послуг до їх клієнтів завдяки створенню невеличких центрів, будинків, служб, притулків тощо у громадах [4]. Це дало змогу створювати систему догляду в громаді, який направлений на забезпечення людям із проблемами фізичного або психічного здоров'я можливості жити та існувати незалежно у своєму помешканні чи в наближених до домашніх умовах. Догляд у громаді протистоїть за своєю суттю догляду в інтернатних установах і передбачає організацію та розвиток послуг, необхідних громаді для того, щоб її члени почувалися комфортно. Нині досить активно впроваджуються елементи роботи в громаді, створюються місцеві соціальні служби, реалізуються проекти

із місцевого розвитку тощо. Водночас для повноцінного розвитку системи соціальних послуг за місцем проживання потрібні комплексні заходи на рівні держави. Втілення ідеї догляду в громаді потребує низки передумов.

1. Політичні передумови розвитку соціальних послуг на рівні громади: – ідея передачі повноважень із центра на нижчий щабель влади; – передача повноважень фахового регулювання фаховим асоціаціям і комісіям.

2. Законодавчі передумови розвитку соціальних послуг на рівні громади – наявність законодавства, що визначатиме повноваження соціальних працівників місцевих служб щодо оцінки потреб клієнтів і визначення їхнього права на отримання державної соціальної допомоги, посередництво між клієнтом і організацією, що надає соціальні послуги.

3. Фінансові передумови розвитку соціальних послуг на рівні громади:

- соціальне планування на рівні громад;
- нові принципи фінансування закладів, що надають соціальні послуги;
- упровадження принципу «кошти за клієнтом», який на практиці означає надання можливості людині, яка має право на соціальне обслуговування, вільно обирати надавача гарантованих державою соціальних послуг;

- стимулювання волонтерського руху, неформального догляду в громаді.

4. Організаційні передумови розвитку соціальних послуг на рівні громади:

- перехід від медичної до соціальної моделі інвалідності, у межах останньої інвалідність розглядають як обмеження соціального функціонування й життєдіяльності особи з інвалідністю, при цьому важливу роль в обмеженні повноправного функціонування людини в суспільстві належить безпосередньо її оточенню. Розв'язання проблем інвалідності потребують створення систем соціальних послуг, спрямованих на забезпечення соціальної адаптації;

- функціонування сучасних закладів, які забезпечать континуум догляду, безперервність догляду, якість, доступність, належний спектр/пакет послуг, зокрема невеликі стаціонарні заклади, транзитні будинки, денні реабілітаційні центри, система так званого захищеного житла і захищених робочих місць;

– інтеграція медичних і соціальних закладів.

5. Наукові передумови розвитку соціальних послуг на рівні громади:

– методи, методика, технології роботи, перехід від застосування медичних методів до реабілітаційних, навчальних, адаптаційних, які справді сприяють інтеграції клієнтів соціальної роботи в суспільство;

– стандарти якості надання соціальних послуг, забезпечення якості, однакові вимоги до соціальних закладів різних форм власності;

– спирання на принцип соціальної валоризації, ґрунтується на переконанні, що знаходження в установах закритого типу є небажане для людей із будь-якими патологіями, що майже всі особи, навіть зі стійкими вадами, можуть і повинні мати нормальне й повноцінне життя у спільноті, отримуючи необхідну їм для цього індивідуальну підтримку.

6. Кадрові передумови розвитку соціальних послуг на рівні громади:

– підготовка фахівців, здатних упроваджувати інноваційні форми роботи;

– (пере)кваліфікація фахівців, які працюють у теперішніх соціальних закладах.

7. Суспільні передумови розвитку соціальних послуг на рівні громади:

– розвиток громадянського суспільства;

– формування громадської думки щодо деінституціалізації, підтримка рідних;

– розвиток недержавних організацій – надавачів соціальних послуг;

– активізація громад.

У контексті стратегії інтеграції України до Європейського співтовариства дієвим способом є приведення національної системи соціального захисту у відповідність з європейськими стандартами, розвиток міжнародного співробітництва. Воно дає можливість обмінюватися досвідом практичної роботи та науковою інформацією для впровадження передових методик організації та надання якісних соціальних послуг; підготовки та перепідготовки кадрів, удосконалення нормативно-правової бази, що в кінцевому підсумку призведе до підвищення якості надання соціальних послуг. В контексті

міжнародного досвіду, ефективність соціальної роботи, надання соціальних послуг молодим сім'ям, особливо тим, котрі опинилися у складних життєвих обставинах, значною мірою залежить від відносин між тими, що їх надають, та тими, що їх отримують. Неодмінною умовою підвищення ефективності соціальної роботи є наявність необхідної мережі відповідних соціальних установ та професійних фахівців соціальної служби. В цих умовах постає питання про оптимізацію цієї мережі, підвищення престижності соціальної роботи як суспільно корисної діяльності та забезпечення установ та організацій соціальної сфери кваліфікованими працівниками. Молодим сім'ям, які потрапили у складну життєву ситуацію, зіткнулися з тимчасовими труднощами, мають не лише надаватися відповідні соціальні послуги, а й виявлятися і усуватися їх причини та долатися наслідки. Якісні і вчасно надані соціальні послуги молодим сім'ям можуть допомагати долати складні життєві обставини, в які вони потрапили, задовольняти повсякденні їхні життєві потреби та повертати до повноцінного життя

Грунтуючись на викладеному, можемо сказати, що проведене нами дослідження дало можливість глибинно дослідити проблему організаційно-правового забезпечення надання соціальних послуг молодим сім'ям. Проаналізувавши законодавчу базу, ознайомившись із практикою надання соціальних послуг молодим сім'ям, ми можемо виділити, правове забезпечення та організацію надання соціальних послуг. Тому рекомендації, слід також подавати у цих двох групах, виділяючи з кожної з них ті рекомендації, котрі стосуються надання соціальної послуги молодим сім'ям.

Можливими шляхами вдосконалення організації надання соціальних послуг для молодих сімей, у контексті надання соціальних послуг у громаді є:

1. Надати можливість вибору клієнтом надавача послуг.
2. Ліцензувати діяльність надавачів соціальних послуг.
3. Розробити відповідні акти щодо здійснення моніторингу якості надання соціальних послуг молодим сім'ям із делегуванням повноважень моніторингу

профільній громадській організації, котра б займалася даним моніторингом надавачів соціальних послуг.

4. Керуватись вимогами існуючих законів та нормативно-правових актів, адже їх достатньо для організації та надання послуг.

Шляхами вдосконалення, щодо покращення правового забезпечення надання соціальної послуги молодим сім'ям:

1. Усунути із законодавчих актів різне трактування соціальних послуг для сімей.

2. Доповнити Державний Стандарт, порядком розрахунку вартості надання соціальних послуг.

3. Надати можливість продовження терміну надання соціальної послуги.

4. Оновити механізм виявлення сімей, котрі знаходяться у СЖО.

Рекомендації задля покращення організації та надання соціальних послуг в громаді безпосередньо стосуються процесу надання соціальних послуг у громаді, це все відображає практичну складову вимог нормативно-правових актів. Як показує практика, на етапі впровадження соціальних послуг виникають труднощі та непорозуміння. Тому рекомендації покликані перш за все мінімізувати проблемні моменти під час надання соціальних послуг молодим сім'ям у СЖО.

Можливі шляхи покращення організації та надання соціальних послуг в громаді:

1. Покращити комунікацію між головами громад.

2. Фінансувати навчання для фахівців соціальної сфери на магістерських програмах.

3. Створювати регулярні зустрічі для фахівців соціальної сфери різних громад для обміну досвідом.

З огляду на вище викладене можна зробити висновок, що представлені шляхи вдосконалення організації надання соціальних послуг для молодих сімей насамперед розроблені для голів громад, задля покращення організації надання соціальних послуг, а також для надавачів соціальних послуг. Виявлення

сучасних проблем у системі надання соціальних послуг дозволяє зосередитися на їх пріоритетному вирішенні. Треба аналізувати причини цих проблем та визначати основні фактори, які впливають на ефективність організації соціальних послуг. Це допоможе знайти шляхи поліпшення системи та використати можливості для її оптимізації. Адже для кращого функціонування потрібно вчасно та вміло аналізувати свою діяльність, та робити відповідні висновки, також не мало важливо обмінюватися досвідом з колегами та керівництвом та не боятися робити помилки, які притаманні всім.

ВИСНОВКИ

Сім'я являється найпершим кроком до безпосередньо духовного, економічного та соціального розвитку суспільства. У процесі свого розвитку вона набула функцій, які забезпечують її повноцінне існування, розвиток та життєдіяльність безпосередньо як соціального інституту. Говорячи про молоду сім'ю в контексті нашого дослідження, то вона є нічим іншим, як соціальною групою, де чоловік та дружина не старше 35 років, котра формується на визначенні юридичної форми шлюбу або співжиття на підставі взаємодовіри; ведуть спільний побут, народжують та виховують дітей.

Сім'я постійно знаходиться в тісній залежності від розвитку суспільства в цілому й тому сучасна сім'я, відчуває на собі всі негаразди, кризи, переживає складні етапи еволюції – перехід від традиційної моделі до нової.

У сучасній науковій літературі переважають праці, насамперед, орієнтовані на вивчення тих чи інших сторін сім'ї як підсистеми суспільства, особливого соціального інституту, малої групи та ін. Крім того, підіймаються проблеми ролі сім'ї в сучасному суспільстві, її економічного становища і соціального статусу, впливу сім'ї на демографічну поведінку її членів.

Ознайомившись та дослідивши основні поняття нашого дослідження можна зробити такий висновок, що на даний момент в сучасній літературі досить багато існує різних думок, щодо кожного поняття розглянутого нами, але все ж дослідивши їх ми визначили фундаментальне значення кожного із термінів. Саме ці поняття стали для нас підґрунтям для проведення дослідження організації надання соціальних послуг молодим сім'ям.

Аналізуючи принципи та методи дослідження формування системи соціальної роботи з молодими сім'ями, нами було розкрито важливість таких загальнонаукових принципів дослідження, як єдності теорії та практики, історизму, об'єктивності, системності. Основними методами при проведенні дослідження були використані: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння.

У ході роботи було досліджено та проаналізовано основні нормативні документи, які регулюють порядок організації та надання соціальних послуг молодим сім'ям, найбільше було приділено уваги: «Конституції України», Закону України «Про соціальні послуги», також взято до уваги міжнародні норми в регулюванні даного питання. Нами було виявлено, що в законодавстві України є достатня база нормативно-правових актів, які безпосередньо забезпечують організацію надання соціальних послуг молодим сім'ям.

Проведене нами дослідження сучасного стану організації соціальних послуг молодим сім'ям виявило необхідність удосконалення і координації роботи системи, що сформована відповідного до чинної редакції Закону України «Про соціальні послуги». Важливим є забезпечення ефективного фінансування, враховуючи при цьому зростаючі потреби та розширити доступ до соціальних послуг. Також слід звернути увагу на покращення організаційних структур та сприяти інтеграції різних інституцій та організацій у систему надання послуг. Загалом, вивчення сучасного стану організації соціальних послуг підкреслює необхідність системного підходу до цієї сфери, з урахуванням законодавчого регулювання, фінансування, організаційних структур та потреб молоді сім'ї.

Розкривши перспективні напрями удосконалення організації надання соціальних послуг молодим сім'ям побачили необхідність реформа децентралізації системи надання соціальних послуг. Насамперед, йдеться про створення організаційних механізмів надання соціальних послуг мешканцям об'єднаних територіальних громад. Разом із цим, події, що відбуваються наразі в Україні, а саме воєнний стан через агресію росії, змушують державу зосередитися на забезпеченні оперативного реагування на поточні завдання із забезпечення підтримки молоді, молодих сімей у складних життєвих ситуаціях.

У той же час планування розвитку системи надання соціальних послуг у реальних умовах війни має бути спрямоване на визначення соціальних потреб незахищених груп населення, розробку та вдосконалення нормативно-правових, методичних забезпечень надання соціальних послуг в умовах війни,

створення організаційних і фінансових механізмів забезпечення соціальних послуг, а також моніторинг і оцінку якості надання соціальних послуг. Актуальним виявляється питання з делегування деяких функцій та обов'язків, які покладені на державну систему соціального захисту, недержавним організаціям. Надзвичайно важливим при цьому стає встановлення спільних для усіх «правил гри», вимог, які обумовлювали б дотримання певних гарантій та забезпечення однаково якісного рівня послуги, незалежно від форми власності постачальника та місця проживання клієнта.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеевко Т. Ф. Педагогічні проблеми молодого сім'ї : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 256 с.
2. Антонова Л., Домбровська С. Аналіз соціальних послуг крізь призму впровадження електронного урядування. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 6(20). URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6832/6872> (дата звернення: 06.11.2023).
3. Балух В. С. Нормативно-правові основи формування системи альтернативного вирішення спорів в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 162 – 168.
4. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 176 с.
5. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій. Київ : МАУП, 2001. 96 с.
6. Васильєв В. Модель ефективної діяльності та робота з кадрами у системі соціального захисту Дніпропетровської області. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2003. № 3. С.82 – 95.
7. Головатий М. Ф. Соціальна політика і соціальна робота : термінол.-понятійн. слов./ М. Ф. Головатий, М. Б. Панасюк. Київ : МАУП, 2005. 560 с.
8. Головатий М. Ф. Соціологія молоді : курс лекцій. 2-ге вид. перобл. і допов. Київ : МАУП, 2006. 304 с.
9. Горемікіна Ю. В. Класифікація підходів до оцінювання соціальних послуг. *Демографія та соціальна економіка*. 2015. № 1 (23). С. 79 – 89.
10. Горемікіна Ю. В. Специфіка операційної системи організації-надавача соціальних послуг. *European scientific journal of Economic and Financial innovation* 2020. Т. 2, № 6. С. 37–45. DOI: <https://doi.org/10.32750/2020-0203> (дата звернення: 06.11.2023).
11. Грига І. Перша професійна школа соціальної роботи в Україні. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2003. № 2. С.163 – 166.

12. Гусак Н. Є. Реформування системи надання соціальних послуг у ЦСССДМ. *Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери* : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. Хмельницький : ХІСТ Університету «Україна». 2012. С. 81–85.

13. Деякі питання діяльності центрів соціальних служб : Постанова Кабінету Міністрів України № 479 від 01.06.2020. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 06.11.2023).

14. Дубич К. В. Великобританська та американська моделі надання соціальних послуг : євро інтеграційні орієнтири трансформації системи соціальних послуг в Україні. *Інвестиції : практика та досвід*. 2014. № 24, грудень. С. 161–165.

15. Дьяченко В. Реализация программ материальной поддержки молодежи – составная часть социальной политики Украины. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2003. № 4. С.7 – 11.

16. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Зверевої. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.

17. Європейська конвенція з прав людини №995_004. (1997). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 06.11.2023).

18. Запорізький обласний центр соціальних служб. URL: <http://xn--q1aan.zp.ua/chim-mi-mozhemo-dopomogti.html> (дата звернення 06.11.2023)

19. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.

20. Зверева І. Д. Соціальна робота з людьми з особливими потребами : методичні матеріали для тренера. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. № 6. С.33 - 46.

21. Зверева І. Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні : теорія і практика : монографія. Київ : Правда Ярославичів, 1998. 333 с.

22. Клос Л. Медико-соціальні аспекти підготовки соціальних працівників у закладах професійної освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 2. С.144 - 152.
23. Коваль К. Удосконалення моделей надання соціальних послуг. *Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic, and IT context* : міжнародна науково-практична конференція 15.05.2020. DOI : <https://doi.org/10.36074/15.05.2020.v1.43> (дата звернення: 09.12.2023).
24. Ковальський Е. Сфера зайнятості і розвиток підприємницької діяльності молоді. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2003. № 4. С.49 - 53.
25. Козубовський В. До питання про можливості застосування британського досвіду соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні. *Соціальна політика і соціальна робота*. 2003. №3-4. С.49-54.
26. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
27. Кравець В. П. Підготовка учнівської молоді до сімейного життя в Україні ХХІ століття : стан, тенденції, шляхи вдосконалення : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 584 с.
28. Кузьмін О. Є., Мельник О. Т. Основи менеджменту : підручник. Київ : Альма-матер «Академвидав», 2003. 416 с.
29. Кулицький С. П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління : навч. посіб. Київ : МАУП, 2002. 224 с.
30. Литвиненко В. Бездомність як підстава для надання соціальних послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2 (276). С. 75–79.
31. Лукашевич М.П. Соціологія сім'ї : теорія і практика : навч. посіб. Київ : ІПК ДСЗУ, 2012. 186 с.
32. Максименко Л. В. Современная семья : проблемы диагностики и коррекции взаимоотношений. *Наука і освіта*. 2004. № 3. С.106 – 109.
33. Мацкевич Ю. Р. Підготовка соціальних педагогів до роботи з людьми похилого віку : визначення проблеми. *Наукові записки Ніжинського*

державного педагогічного університету ім. М. Гоголя. Серія Психолого-педагогічні науки. 2001. № 2. С.37 - 41.

34. Медіна Т. Батьківська сім'я як осередок підготовки до подружнього життя. *Релігія та соціум*. 2011. № 2. С. 129-134.

35. Медіна Т. Молода сім'я як об'єкт соціальної політики держави. *Соціальна політика і соціальна робота*. 2000. №1. С. 24–37.

36. Медіна Т. Сексуальна функція молодого української сім'ї : соціологічний аспект. *Соціологія : теорія, методи, маркетинг*. 2000. № 2. С. 78-90.

37. Медіна Т. Тенденції розвитку сімейно-шлюбних відносин в Україні в умовах трансформації суспільства. *Політологічні і соціологічні студії : у 2 т*. 2002. Чернівці. Т. II. С. 84-94.

38. *Методологія наукових досліджень : навч.-метод. посіб. / укл. Олійник Н. Ю. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 105 с.*

39. Мінняло О. Л. Державне реформування системи соціальних послуг. *Економіка та держава*. 2007. № 4. С. 67–69.

40. Молода сім'я : проблеми та умови її становлення / за ред. проф. А. Й. Капської. Київ : ДЦССМ, 2003. 184 с.

41. Молода сім'я України 90-х. / Ю. Якубова, Л. Волинець, Н. Лавриненко, Г. Онищенко; за ред. Якубової Ю. М. Київ : А.Л.Д., 1996. 104 с.

42. Мостенська Т. П., Новак В. О., Луцький М. Г., Менеджмент : підручник. Київ : Сузір'я, 2008. 690 с.

43. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Психологія молодого сім'ї. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с.

44. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А. Є. Конверського. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

45. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник : соціальна сфера / автори-укладачі: І.В. Літяга, С.М. Ситняківська; за заг. ред. Н.А. Сейко. Вид. 3-тє, перероб. і доп. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 224 с.
46. Постовий В. Г. Сучасна сім'я і її педагогіка. Київ : Логос, 1994. 63 с.
47. Приймак Ю. О. Критеріальна основа оцінки якості соціальних послуг в Україні. *Грані*. 2017. Т. 20, № 10 (150). С. 55–60.
48. Про волонтерську діяльність : Закон України № 2849-IX від 13.12.2022. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 42, ст.435. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення 06.11.2023).
49. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України № 2471-IX від 28.07.2022. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1993, № 5, ст.21. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text> (дата звернення 06.11.2023).
50. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України № 562-IX від 16.04.2020. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 13, ст.91. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення 06.11.2023).
51. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України № 3022-IX від 10.04.2023. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2018, № 5, ст.35. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення 06.11.2023).
52. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів при наданні соціальної послуги паліативного догляду вдома невиліковно хворим : Спільний наказ Міністерства охорони здоров'я та Міністерства соціальної політики України від 23.05.2014 № 317/353 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0625-14#Text> (дата звернення: 06.11.2023).
53. Про затвердження Порядку залучення об'єднань працівників системи надання соціальних послуг, об'єднань надавачів та отримувачів соціальних послуг до виконання повноважень уповноважених органів системи надання соціальних послуг : Наказ Міністерства соціальної політики України

від 19.01.2021 р. № 12. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-21#Text> (дата звернення: 06.11.2023).

54. Про організацію надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України № 587 від 1 червня 2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 06.11.2023).

55. Про психіатричну допомогу : Закон України № 3022-IX від 10.04.2023. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2000, № 19, ст.143. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text> (дата звернення 06.11.2023).

56. Про соціальні послуги : Закон України № 2193-IX від 14.04.2022. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 18, ст.73. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення 06.11.2023).

57. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон України № 2249-VIII від 19.12.2017. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 38, ст.380. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17#Text> (дата звернення 06.11.2023).

58. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 10 квітня 2023 року N 3022-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 42, ст.213. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення 06.11.2023).

59. Сайт Кабінету Міністрів України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/socialna-dopomoga-ta-viplati-v-umovah-voyennogo-stanu> (дата звернення 06.11.2023)

60. Сайт Ліга Закон. URL : https://ips.ligazakon.net/document/U284_99 (дата звернення 06.11.2023)

61. Сайт Міністерство соціальної політики України. URL : <https://www.msp.gov.ua/content/centri-zahistu.html> (дата звернення 06.12.2023).

62. Ситник Й. С. Менеджмент організацій : навч. посіб. Львів : «Тріада плюс», 2008. 456 с.

63. Скорик Т. В. Концептуальні засади підготовки соціальних працівників до надання соціальних послуг у сфері дозвілля. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2014. № 1/2. С. 81–91.

64. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / за ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. Київ : УДЦССМ, 2000. 260 с.

65. Соціальна робота в Україні : навч. посіб./ І. Д. Зверєва, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; за заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. Київ, 2003. 233 с.

66. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навч. словник-довідник / укл. : В. М. Піча, Ю. В. Піча, Н. М. Хома та ін. / за заг. ред. В. М. Пічі. Київ : «Каравела», Львів : «Новий Світ 2000», 2002. 480с.

67. Технології соціальної роботи : навч. посіб./ О. А. Агарков (керівник авт. кол.), Д. Ю. Арабаджиєв, Т. В. Єрохіна, В. В. Куузьмін, І. В. Мещан, В. М. Попович. Запоріжжя : Вид. комплекс АТ «Мотор Січ», 2015. 487 с.

68. Трубавіна І. Поняття про соціально-педагогічне консультування сім'ї. *Гуманістично спрямований виховний процес і становлення особистості: в 2-х кн.* Київ : ІПВ, 2001. С. 202 – 209.

69. Трубавіна І. Соціальна робота з сім'єю за новим сімейним кодексом. *Соціальний захист*. 2004. № 3. С. 39 – 40.

70. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота : теорія і практика : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 574с.

71. Федоренко Р. П. Психологія молодого сім'ї і сімейна криза : монографія. Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. 168 с.

72. Цільмак О. М., Лефтеров В. О. Психологія сім'ї та шлюбу : таблиці, схеми, коментарі : навч.-наочн. підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с.

73. ЮНІСЕФ. Соціальні послуги: що це та як їх отримати? URL : <https://www.unicef.org/ukraine/%D1%96stories/social-services>

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Бондарь Ангеліна Віталіївна, магістрантка 2 курсу магістратури, форма навчання заочна, факультет соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», освітньо-професійна програма «соціальна робота», адреса електронної пошти: bondaranhelina@ukr.net,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Організація надання соціальних послуг молодим сім'ям» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____	Підпис _____	ПІБ (студент)	<u>Бондарь А.В.</u>
Дата _____	Підпис _____	ПІБ (науковий керівник)	<u>Бутченко Т.І.</u>